

**SELITYS SAKKOLAISTA, JONKA MUKAAN
TYÖLÄISIÄ TEHTAISSA SAKOTETAAN¹⁸**

Kirjoitettu syksyllä 1895

*Ensi kerran julkaistu
erillisenä kirjasena
Pietarissa, 1895*

*Julkaistaan vuoden 1895
painoksen mukaan,
tarkistettu vuoden 1897
painoksen mukaan*

ОБЪЯСНЕНІЕ
ЗАКОНА
О
ШТРАФАХЪ, ВЗИМАЕМЫХЪ
СЪ
рабочихъ на фабрикахъ и заводахъ.

ХЕРСОНЪ.
Типографія К. Н. Субботина, Екатерин. ул. д. Калякина.
1895.

Nimilehti V. I. Leninin kirjasesta
„Selitys sakkolaista, jonka mukaan työläisiä
tehtaissa sakoletaan”.— 1895.

I

MITÄ OVAT SAKOT?

Kun työläiseltä kysytään, tietääkö hän, mitä ovat sakot, niin häntä nähtävästi hämmästyttää tuollainen kysymys. Kuinka hän ei tuntisi sakkoja, kun alinomaa joutuu maksamaan niitä? Mitä kyselemistä siinä on?

Mutta se vain tuntuu siltä, ettei siinä ole mitään kyselemistä. Todellisuudessa suurimmalla osalla työläisiä ei ole oikeata käsitystä sakoista.

Tavallisesti luullaan, että sakko on isännälle suoritettu maksu siitä vahingosta, jonka työläinen on hänelle aiheuttanut.— Se ei pidä paikkaansa.— Sakko ja vahingonkorvaus ovat kaksi eri asiaa. Jos työläinen aiheuttaa jotain vahinkoa toiselle työläiselle, niin tämä voi vaatia vahingonkorvausta (esim. tärvellystä kankaasta), mutta ei voi sakottaa häntä. Aivan samoin, jos tehtailija aiheuttaa vahinkoa toiselle tehtailijalle (esim. ei toimita aikanaan tavaraa), niin tämä voi vaatia korvausta, mutta ei voi sakottaa tuota tehtailijaa.— Vahingonkorvausta vaaditaan vertaiselta henkilöltä, mutta sakottaa voidaan vain käskynalaista henkilöä. Sen vuoksi vahingonkorvausta on vaadittava oikeuden kautta, mutta sakon määrää isäntä ilman oikeudenkäyntiä. Joskus sakko määrätään sellaisissa tapauksissa, jolloin isännälle ei ole aiheutunut mitään vahinkoa: esim. sakko tupakanpoltosta. Sakko ei ole vahingonkorvausta, vaan rankaisutoimenpide. Kun työläinen, sanokaamme, sattuu tupakoidessaan vahingossa polttamaan isännän kankaan, niin isäntä ei ainoastaan sakota häntä tupakoimisesta, vaan sen lisäksi vielä pidättää palkasta poltetun kankaan hinnan. Tämä esimerkki osoittaa selvästi, mikä ero on sakolla ja vahingonkorvauksella.

Sakkojen tarkoituksena ei ole vahingon korvaaminen, vaan kurin aikaansaaminen, s.o. työläisten alistaminen isännän vallan alle, työläisten pakottaminen täyttämään isännän määräykset, olemaan kuuliaisista hänelle työaikana.— Sakkolaissa on sanottukin niin: sakko on „rahallinen rangaistus, jonka tarkoituksena on järjestyksen ylläpito tehtaassa isännöitsijain yksilöllisen vallan nojalla”. Ja sen vuoksi sakon suuruus ei riipu vahingon suuruudesta, vaan työläisen rikkomuksen suuruudesta: sakko on sitä suurempi, mitä suurempi on rikkomus, mitä suurempaa on tottelemattomuus isännälle, mitä enemmän on poikettu isännän vaatimuksista. On selvää, että se, joka menee isännälle työhön, muuttuu epävapaaaksi henkilöksi; hänen on toteltava isäntää, ja isäntä voi rangaista häntä.— Maaorjatalonpojat tekivät työtä tilanherroille, ja tilanherrat rankaisivat heitä.— Työläiset tekevät työtä kapitalisteille, ja kapitalistit rankaisevat heitä.— Koko ero on vain siinä, että epävapaaat ihmistä lyötiin ennen nuijalla, mutta nyt lyödään ruplalla.

Tätä vastaan ehkä väitetään: sanotaan, että työläisjoukkojen yhteinen työskentely tehtaassa on mahdotonta ilman kuria: työssä tarvitaan järjestystä, tätä järjestystä on valvottava ja sen rikkojia rangaistava. Sen tähden — sanotaan — sakkoja ei peritä siksi, että työläiset ovat epävapaaat väkeä, vaan siksi, että yhdessä työskenteleminen vaatii järjestystä.

Tällainen vastaväite on aivan väärä, vaikka ensi silmäykseltä se saattaisi viedä harhaan. Tämän väitteen esittävät vain ne, jotka pyrkivät salaamaan työläisiltä heidän epävapaaan asemansa. Järjestys on todellakin tarpeen kaikessa yhteisessä työnteossa. Mutta onko välttämätöntä, että työssä oleva väki alistetaan tehtailijain mielivaltaan, s.o. sellaisten henkilöiden mielivaltaan, jotka itse eivät tee työtä ja ovat voimakkaita vain sen vuoksi, että ovat kahmineet haltuunsa kaikki koneet, työvälineet ja materiaalit? Yhteistä työtä ei voida tehdä ilman järjestystä, ilman sitä, että kaikki alistuvat tähän järjestykseen; mutta yhteistä työtä voidaan tehdä alistamatta työläisiä tehtailijain valtaan. Yhteinen työnteke todellakin vaatii järjestyksen valvontaa, mutta se ei lainkaan vaadi sitä, että valta toisten valvomiseen joutuisi aina sille, joka itse ei tee työtä, vaan elää vieraalla työllä.— Tästä näkyy, ettei sakkoja määrätä

sen takia, että ihmiset työskentelevät yhdessä, vaan sen takia, että nykyisten kapitalististen olojen vallitessa koko työtätekevä kansa on vailla kaikkea omaisuutta: kaikki koneet, työvälineet, raaka-aineet, maa ja vilja ovat pohattujen käsissä. Työläisten on myytävä itsensä heille, etteivät kuolisi nälkään. Ja on selvää, että myytyään itsensä työläisten on jo toteltava heitä ja kärsittävä heiltä saamansa rangaistukset.

Selvittääköön jokainen työläinen, joka haluaa ymmärtää, mitä ovat sakot, itselleen tämän asian. Se pitää tietää, jotta voitaisiin kumota tavallinen (ja aivan virheellinen) käsitys, että sakot ovat muka välttämättömiä, koska ilman niitä ei muka ole mahdollista yhteinen työnteko. Tämä pitää tietää, että osattaisiin selittää jokaiselle työläiselle, miten sakko eroaa vahingonkorvauksesta ja miksi sakot merkitsevät työläisten epävapaata asemaa, heidän alistamistaan kapitalisteille.

II

MITEN ENNEN SAKOTETTIIN JA MISTÄ JOHTUVAT UUDET SAKKOLAIT?

Sakkolait eivät ole olleet olemassa kauan: vain yhdeksän vuotta. Vuoteen 1886 saakka ei ollut minkäänlaisia sakkolakeja.— Tehtailijat saivat sakottaa mistä halusivat ja miten paljon tahansa. Tehtailijat sakottivat silloin hirveän paljon ja hankkivat sakoilla tavattoman suuria tuloja.— Joskus sakotettiin yksinkertaisesti „isännän harkinnan mukaan”, osoittamatta sakotuksen syytä.— Sakot tekivät toisinaan *puolet palkasta*, joten työläinen antoi ansaitsemastaan ruplasta isännälle viisikymmentä kopeekkaa sakkoina.— Oli sellaisiakin tapauksia, että sakkojen lisäksi määrättiin vielä hyvitysmaksuja; esim. 10 ruplaa tehtaalta poislähtemisestä. Joka kerta, kun tehtailijan liikeasiat sujuivat huonosti, tämä saattoi ilman muuta alentaa palkkaa vastoin sopimusta.— Hän pakoitti mestareita ankarammin sakottamaan ja raakkaamaan tavaraa: tulos oli sama kuin jos työläisen palkkaa olisi alennettu.

Työläiset sietivät kauan tuota kiristystä, mutta sitä mukaa kuin suurtehtaat, varsinkin kutomatehtaat yhä enemmän kehittyivät syrjäyttäen pieniä tuotantolaitoksia ja

käsinkutoja, työläisten suuttumus mielivaltaa ja kiristystä vastaan kävi yhä voimakkaammaksi. Kymmenisen vuotta sitten kauppiaiden ja tehtailijain liikeasiat joutuivat *ahdinkoon*, alkoi niin sanottu pula: tavara ei mennyt kaupaksi; tehtailijat kärsivät tappioita ja alkoivat vieläkin enemmän kiristää sakkoja. Työläiset, joiden ansiot olivat ennestäänkin huonoja, eivät enää jaksaneet kärsiä uutta kiristystä, ja niinpä Moskovan, Vladimirin ja Jaroslavlin lääneissä alkoi vuosina 1885—1886 työläismellakoita. Kärsivällisyytensä menettäneet työläiset lopettivat työnsä ja kostivat ankarasti ahdistajilleen hävittämällä tehdasrakennuksia ja koneita, joskus polttamalla niitä, pieksämällä johtokuntaa j.n.e.

Erittäin merkittävä näistä lakoista oli lakko tunnetulla Timofei Savvitsh Morozoville kuuluvalla Nikolskojen manufaktuurilla (Nikolskojen paikkakunnalla, Moskovan—Nizhni-Novgorodin rautatien Orehovon aseman lähellä). Vuodesta 1882 alkaen Morozov alkoi alentaa palkkaa ja vuoteen 1884 mennessä oli viisi alennusta. Samalla sakot kävivät yhä ankarammiksi: koko tehtaan mitassa ne tekivät miltei neljänneksen palkasta (24 kopeekkaa sakkoa kutakin ansaittua ruplaa kohti), joskus eräillä työläisillä puolet palkasta. Pitääkseen salassa moiset ruokottomat sakot konttori menetteli pogromia edeltäneenä vuotena siten, että ne työläiset, joiden sakot nousivat puoleen palkkaan, se pakoitti ottamaan lopputilin, ja sitten nämä työläiset saivat vaikkapa samana päivänä tulla uudestaan työhön ja ottaa uuden tilikirjan. Tätä tietä hävitettiin ne kirjat, joihin oli merkitty ylettömän suuria sakkoja.—Rokulitapauksissa pidettiin kolmen päivän ansio jokaisesta rokuliapäivästä, tupakanpoltosta sakotettiin 3, 4 ja 5 ruplaa kerrasta. Kärsivällisyytensä menettäneet työläiset lopettivat tammikuun 7 p:nä 1885 työnsä ja muutamassa päivässä hävittivät tehtaan kaupan, mestari Shorinin asunnon ja eräitä muita tehtaan rakennuksia. Tämä kymmenkunnan tuhannen työläisen hirvittävä kapina (työläisten lukumäärä nousi 11.000 henkilöön) pelästytti hallitusta kovasti: Orehovo-Zujevoon tuli heti sota-väkeä, kuvernööri, prokuraattori Vladimirista ja prokuraattori Moskovasta.—Lakkolaisten kanssa käytyjen neuvottelujen aikana ojennettiin väkijoukosta päällystölle „työläisten itsensä laatimat ehdot”, joissa työläiset vaativat, että sakkorahat palautettaisiin vuoden 1884 pääsiäisestä lähtien, etteivät sakot vastaisuudessa ylittäisi 5% palkasta, s.o. eivät

nousisi yli 5 kopeekan kultakin ansaitulta ruplalta, ettei yhden päivän rokulista otettaisi enempää kuin 1 rupla. Sitä paitsi työläiset vaativat vuosien 1881—1882 palkkoihin palaamista, vaativat, että isäntä maksaisi hänen takiaan syntyneistä rokuliapäivistä, että lopputili annettaisiin 15 päivän irtisanomisajan kuluttua, että tavaran vastaanotto suoritettaisiin työläisiin kuuluvien todistajien läsnäollessa j.n.e.

Tämä valtava lakko teki sangen voimakkaan vaikutuksen hallitukseen, joka näki, että toimiessaan yhdessä työläiset ovat vaarallinen voima, varsinkin silloin, kun joukko yhdessä toimivia työläisiä asettaa suoraan omat vaatimuksensa. Tehtailijatkin vainusivat työläisten voiman ja tulivat varovaisemmiksi.— Esim. „Novoje Vremja”¹⁹ lehdessä kirjoitettiin Orehovo-Zujevosta: „Viimevuotisella pogromilla (s.o. Morozovilla tammikuussa 1885 olleella pogromilla) on se merkitys, että se heti muutti vanhan tehdasjärjestyksen sekä Orehovo-Zujevon että myöskin lähitieneon tehtaissa”. Siis ei yksin Morozovin tehtaan isäntien ollut pakko muuttaa ruokotonta järjestystä, kun työläiset yhdessä vaativat sen muuttamista, vaan jopa naapuritehtailijatkin alkoivat tehdä myönnytyksiä peläten pogromia omissa tehtaissaan. „Pääasia on se”, kirjoitti sama lehti, „että nykyään suhtaudutaan työläisiin inhimillisemmin, jota ennen ilmeni vain harvoilla tehtaiden hallintovirkamiehillä”.

„Moskovskije Vedomostikin”²⁰ (tämä lehti puolustaa aina tehtailijoita ja syyttää kaikesta työläisiä itseään) ymmärsi vanhan järjestyksen säilyttämisen mahdottomaksi ja oli pakoitettu myöntämään, että mielivaltaiset sakot ovat „paha, joka johtaa sietämättömiin väärinkäytöksiin”, että „tehtaiden kaupat ovat pelkkää rosvousta”, että sen vuoksi on välttämätöntä säätää laki ja säännöt sakoista.

Tämän lakon tekemä valtava vaikutus voimistui vielä työläisiä vastaan nostetun oikeusjutun johdosta. 33 työläistä vedettiin oikeuteen mellastuksesta lakon aikana ja sotilavartioston kimppuun karkaamisesta (osa työläisistä oli lakon aikana vangittu ja teljetty erääseen rakennukseen, mutta työläiset särkevät oven ja lähtivät pois). Oikeusistunto oli Vladimirissa toukokuussa 1886. Valamiehet julistivat kaikki syytetyt syyttömiksi, sillä todistajien lausunnot oikeudessa,— muun muassa tehtaanomistaja T. S. Morozovin, johtaja Dianovin ja monien kutojatöyläisten lausunnot,—toivat esille ne sietämättömät kiristyukset, joita

työläiset olivat saaneet kärsiä. Tämä oikeuden päätös oli suoranainen tuomio vanhalle tehdasjärjestykselle kokonaisuudessaan eikä vain Morozoville ja hänen hallintohenkilökunnalleen.

Tehtailijain puolustajat joutuivat suuren hämmingin ja kiukun valtaan. Sama „Moskovskije Vedomosti”, joka pogromin jälkeen myönsi vanhan järjestyksen olleen ruokottoman, alkoi nyt puhua vallan toista: „Nikolskojen manufaktuuri” muka „kuuluu parhaisiin manufaktuureihin. Työläiset eivät ole missään kiinnitys- tai velvollisuussuhteissa tehtaaseen, he tulevat vapaaehtoisesti ja lähtevät pois esteittä. Sakot — mutta sakot ovat tehtaissa välttämättömiä; ilman niitä olisi mahdotonta tulla toimeen työläisten kanssa, ei jäisi muuta keinoa kuin sulkea tehdas”. — Kaikki syy on muka itse työläisissä, jotka ovat „turmeltuneita, juoppoja ja huolimattomia”. Oikeuden langettama tuomio voi vain „turmella kansanjoukkoja” *. — „Mutta kansanjoukkojen kanssa on vaarallista leikitellä”, huudahti „Moskovskije Vedomosti”. „Mitä työläiset ajattelevatkaan Vladimirin oikeuden syyttömäksi toteavasta tuomiosta? Tieto tästä tuomiosta levisi silmänräpäyksessä koko tälle manufaktuorialueelle. Kirjeenvaihtajamme, joka matkusti Vladimirista heti tuomion langettamisen jälkeen, kuuli siitä jo kaikilla asemilla...”

Näin siis tehtailijat yrittivät peloitella hallitusta: kun työläisille annetaan peräksi yhdessä, niin huomenna ne jo muka vaativat toista.

Mutta työläisten suorittamat pogromit olivat sitäkin kauhistuttavampia, ja hallituksen oli annettava peräksi.

Vuoden 1886 kesäkuussa ilmestyi uusi sakkolaki, jossa osoitettiin sallitut sakottamistapaukset, määrättiin ylin sakotusraja ja säädettiin, että sakkorahojen on mentävä työläisten omiin tarpeisiin eikä tehtailijan taskuun.

Monet työläiset eivät tunne tätä lakia, ja ne, jotka sen tuntevat, luulevat, että sakkolievennys on lähtöisin hallitukselta, että tästä lievennyksestä on oltava kiitollinen päällystölle. Näimme jo, ettei se ole totta. — Niin ruokotonta kuin

* Tehtailijat ja heidän puolustajansa ovat olleet ja ovat edelleenkin sitä mieltä, että kun työläiset alkavat ajatella asemaansa, pyrkii oikeuksiinsa ja vastustaa yhteisvoimin isäntien ruokottomuuksia ja ahdisteluja, niin kaikki se on vain pelkkää „turmeltuneisuutta”. — Isännille on tietenkin edullisempaa, etteivät työläiset ajattelisi asemaansa eivätkä tietäisi oikeuksiaan.

vanha tehdasjärjestys olikin, ei päällystö tehnyt kerrassaan mitään työläisten aseman helpottamiseksi, ennen kuin työläiset alkoivat kapinoida sitä vastaan, ennen kuin kiukustuneet työläiset tulivat siihen pisteeseen, että alkoivat särkeä tehtaita ja koneita, polttaa tavaroita ja materiaaleja, piestä hallintohenkilökunnan jäseniä ja tehtailijoita.— *Vasta silloin hallitus pelästyi ja antoi peräksi.*— Työläisten ei ole kiittäminen helpotuksista päällystöä, vaan tovereitaan, jotka pyrkivät saamaan ja saivatkin lakkautetuksi ruokottomat ahdistelut.

Vuoden 1885 pogromien historia osoittaa meille, kuinka valtava voima on työläisten yhteisellä protestilla.— On vain huolehdittava siitä, että tätä voimaa käytetään tietoisemmin, ettei sitä tuhlata turhaan, jollekin erilliselle tehtailijalle kostamiseen, jonkin vihatun tehtaan hävittämiseen, että tämän suuttumuksen ja vihan koko voima suunnataan kaikkia tehtailijoita vastaan, koko *tehtailijaluokkaa* vastaan, ja käytetään alituiseen ja sitkeään taisteluun sitä vastaan.

Tarkastelkaamme nyt yksityiskohtaisesti sakkolakejamme. Tutustuaksemme niihin on tarkastettava seuraavat kysymykset: 1) Missä tapauksissa tai mistä syistä laki sallii sakotuksen? — 2) Millaisen tulee sakon suuruuden lain mukaan olla? 3) Minkälainen sakotusjärjestys on laissa säädetty? — s.o. kuka lain mukaan voi määrätä sakon? saako siitä valittaa? millä tavalla työläiselle on etukäteen ilmoitettava sakkotaulukko? kuinka sakot on merkittävä kirjaan? — 4) Mihin sakkorahat lain mukaan on käytettävä? missä niitä säilytetään? kuinka niitä on käytettävä työläisten tarpeisiin ja nimenomaan mihin tarpeisiin? Lopuksi, viimeinen kysymys 5) Koskeeko sakkolaki kaikkia työläisiä?

Tarkastettuaamme kaikki nämä kysymykset me tulemme tietämään paitsi sen, mitä ovat sakot, myöskin kaikki erikoiset säännöt ja Venäjän lakien yksityiskohtaiset sakkosäädökset. Työläisten pitää se tietää voidakseen suhtautua tietoisesti jokaiseen epäoikeudenmukaiseen sakotustapaukseen, osataksaan selittää tovereilleen, miksi on olemassa jokin epäoikeudenmukaisuus,— siksikö, että tehtaan päällystö rikkoo lakia, vaiko siksi, että itse laissa on sellaisia epäoikeudenmukaisia sääntöjä,— ja osataksaan sen mukaan valita sopivan muodon taistelussa sortoa vastaan.

III

MISTA SYISTÄ TEHTAILIJA VOI SAKOTTAAP?

Laki sanoo, että sakottamisen syyt, s.o. rikkomukset, joista tehdään isännällä on oikeus sakottaa työläisiä, voivat olla seuraavat: 1) kelvoton työ; 2) rokuli; 3) järjestyksen rikkominen. „Muista syistä”, sanotaan laissa, „ei voida langettaa mitään rangaistuksia” *. Tarkastelkaamme huolellisesti kutakin näistä kolmesta syystä erikseen.

Ensimmäinen syy — kelvoton työ. Laissa on sanottu: „Kelvottomana työnä pidetään sitä, että työläinen huolimattomuutensa vuoksi tekee kelvottomia valmisteita, tarvitsee työtä tehdessään materiaaleja, koneita ja muita tuotantovälineitä”. Tässä on muistettava sanat „huolimattomuutensa vuoksi”. Ne ovat sangen tärkeät.— Siis sakko voidaan määrätä vain huolimattomuudesta. Ellei tuotteen kelvottomuuden syynä ole työläisen huolimattomuus, vaan esimerkiksi se, että isäntä on antanut huonoa materiaalia, niin silloin tehtailijalla ei ole oikeutta määrätä sakkoa. Työläisten pitää ymmärtää tämä seikka hyvin ja esittää vastalauseensa, jos kelvottomasta työstä sakotetaan silloin, kun kelvottoman tuotteen syynä ei ole työläinen, hänen huolimattomuutensa, sillä sellaisessa tapauksessa sakottaminen on suorastaan laitonta.— Ottakaamme vielä esimerkki: tehdastyöläinen tekee työtä työpenkkinsä ääressä lähellä sähkölampua. Sinkoaa rautasirpale, osuu lampuun ja rikkoo sen. Isäntä merkitsee sakon: „materiaalien tärvelystä”. Onko hänellä siihen oikeus? Ei, ei ole, sillä työläinen ei särkenyt lampua huolimattomuudessaan: työläinen ei ole syyssä siihen, ettei lampua ole mitenkään suojattu rautasirpaleilta, joita työn aikana aina sinkoilee **.

Nyt herää kysymys, varjeleeko tämä laki työläistä riittävästi? suojeleeko se häntä isännän mielivallalta ja epäoikeudenmukaisilta sakotuksilta? Ei tietenkään, sillä isäntä päättää oman harkintansa mukaan, onko valmiste kelvollinen

* Laki, josta puhumme, on „Teollisuusohjesääntö”, joka kuuluu Venäjän „Lakikokoelman” yhdeksäntoista osan toiseen niteeseen.— Laki on kirjoitettu eri pykälinä, jotka on numeroitu.— Sakkoja koskevat pykälät ovat 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151 ja 152.

** Nimenomaan tällainen tapaus oli Pietarissa, satamassa (uudessa Amiralteetissa), jonka päällikkö Verhovski on kuulu kiristystoimenpiteistään työläisiä kohtaan. Työläisten lakon jälkeen hän muutti lampun särkymisestä perittävät sakot palkanpidätyksiksi verstaan kaikilta työläisiltä. On selvää, että nuo palkanpidätykset ovat yhtä laittomia kuin sakotkin.

vaiko kelvoton; aina voidaan takertua johonkin, aina on mahdollista, että isäntä lisää sakkoja kelvottomasta työstä ja alkaa sillä tavalla puristaa enemmän työtä samasta mak-
susta.— Laki jättää työläisen suojattomaksi, jättää isännälle kiristämismahdollisuuden. On selvää, että laki on puolueellinen, se on laadittu tehtailijain etujen mukaan ja on epä-
oikeudenmukainen.

Millä tavalla työläistä olisi suojeltava? Työläiset ovat jo aikoja sitten osoittaneet sen: Nikolskojessa sijaitsevan Morozovin tehtaan kutojat esittivät lakkonsa aikana vuonna 1885 muun muassa tällaisen vaatimuksen: „tavarankelvollisuus tai kelvottomuus on määriteltävä sitä luovutettaessa, erimielisyyden sattuessa otettava todistajiksi läheisyydessä työskenteleviä työläisiä ja tehtävä kaikesta merkintä tavaravastaanottokirjaan”. (Tämä vaatimus oli kirjoitettu „työläisten yhteisestä sopimuksesta” laadittuun vihkoon, joka ojennettiin lakon aikana väkijoukosta prokuraattorille.— Tämä vihko luettiin oikeudessa.) Tuo vaatimus on aivan oikeudenmukainen, sillä ei voi olla muuta keinoa isännän mielivallan ehkäisemiseksi kuin todistajain käyttäminen silloin, kun syntyy kiista tavarankunnollisuudesta, ja näiden todistajain sitä paitsi on ehdottomasti oltava työläisiä: mestarit tai toimitsijat eivät koskaan uskaltaisi vastustaa isäntää.

Sakottamisen toinen syy — rokuli. Mitä laki nimittää rokuliksi? „Erotuksena työhön myöhästymisestä tai omavaltaisesta työstä poistumisesta”, sanotaan laissa, „rokuliksi katsotaan vähintään puolen työpäivän poissaolo työstä”. Työstä myöhästymisen tai omavaltaisen työstä poistumisen katsotaan lain mukaan, kuten heti näemme, „järjestyksen rikkomiseksi”, ja siitä on pienempi sakko. Jos työläinen tulee tehtaalle muutamia tunteja myöhästyneenä, mutta kuitenkin ennen puolta päivää, niin se ei ole rokuli, vaan ainoastaan järjestyksen rikkomista; mutta jos hän tulee vasta puolen päivän aikaan, niin silloin se on rokuli.— Aivan samoin, jos työläinen omavaltaisesti, ilman lupaa poistuu työstä puolen päivän jälkeen, s.o. on poissa muutamia tunteja, silloin se on järjestyksen rikkomista, mutta jos hän poistuu koko puolen päivän ajaksi, niin se on rokuli.— Laissa on säädetty, että jos työläinen rokuloi enemmän kuin kolme päivää peräkkäin tai yhteensä enemmän kuin kuusi päivää kuukaudessa,— niin tehtailijalla on oikeus antaa

hänelle lopputili.— Herää kysymys, katsotaanko puolen tai koko päivän poissaolo aina rokuliksi? — Ei.— Vain silloin, kun työstä poissaoloon ei ole ollut päteviä syitä. Poissaolon pätevät syyt on lueteltu laissa. Ne ovat seuraavat: 1) „vapauden riistäminen työläiseltä”. Siis jos työläinen esimerkiksi vangitaan (poliisin käskystä tai rauhantuomarin päätöksen nojalla), niin tehtailijalla ei ole oikeutta sakottaa rokulista lopputiliä annettaessa, 2) „äkillinen onnettomuuden tuottama turmio”, 3) „tulipalo”, 4) „jokien tulviminen”. Esim. ellei työläinen keväisen kelirikon aikana pääse joen yli, niin tehtailijalla ei ole oikeutta sakottaa häntä, 5) „sairaus, joka riistää mahdollisuuden poistua kotoa”, ja 6) „vanhempien, miehen, vaimon tai lasten kuolema taikka vaikea sairaus”. Kaikissa näissä kuudessa tapauksessa työläisen poissaolon syy katsotaan päteväksi. Välttyäkseen rokulisakolta työläisen on vain huolehdittava todistamiskeinosta: konttorissa ei uskota hänen suulliseen selitykseensä siitä, että hän oli poissa pätevän syyn takia. On otettava todistus lääkäriltä (esim. sairaustapauksessa) tai poliisista (esim. tulipalon sattuessa). Ellei todistusta voi saada heti, niin se on tuotava vaikkapa myöhemminkin ja vaadittava lain nojalla, ettei sakkoa määrätä, tahi, jos se on jo määrätty, että se peruutetaan.

Näiden, poissaolojen päteviä syitä koskevien, lakisääntöjen johdosta on sanottava, että nämä säännöt ovat niin ankaria, että tuntuu siltä, kuin ne koskisivat kasarmeissa olevia sotilaita eivätkä vapaita ihmisiä. Nämä säännöt on jäljennetty säännöistä, jotka koskevat oikeuteen tulemattajäämisen laillisia syitä: kun joku on asetettu syytteeseen jostakin rikoksesta, niin tutkintotuomari kutsuu hänet, ja syytetyn on tultava. Tulemattajääminen sallitaan vain juuri niissä tapauksissa, joissa työläistenkin tulemattajääminen on sallittua *. Näin siis laki suhtautuu työläisiin yhtä ankaraasti kuin kaikenlaisiin veijareihin, varkaisiin y.m.s. Jokainen ymmärtää, miksi oikeuteen saapumista koskevat säännöt ovat niin ankaria,— siksi, että rikoksesta syyttäminen koskee koko yhteiskuntaa. Mutta työläisen työhöntulo ei laisinkaan koske koko yhteiskuntaa, vaan ainoastaan yhtä tehtailijaa, ja sitä paitsi, jottei työ pysähtyisi, voidaan yhden työläisen tilalle panna helposti toinen.

* Paitsi yhtä tapausta — „tulipaloo”, josta syytettyjen kutsumista koskevassa laissa ei ole mainittu.

Tuollainen lakien sotilaallinen ankaruus ei ole siis ollenkaan tarpeen. Mutta kapitalistit eivät rajoitu siihen, että riistävät työläiseltä hänen kaiken aikansa työhön tehtaassa; he tahtovat riistää työläiseltä myös kaiken vapauden, kaikki muut harrastukset ja ajatukset, paitsi tehdasta. Työläiseen suhtaudutaan kuin vapautensa menettäneeseen henkilöön.— Sen vuoksi laaditaan tuollaisia kasarmihenkisiä, virastomaisia, tyhjään takertuvia sääntöjä. Äsken juuri näimme esim., että päteväksi syyksi poissaoloon laki tunnustaa „vanhempien, miehen, vaimon tai lasten kuoleman taikka vaikean sairauden”.— Näin on sanottu laissa oikeuteen saapumisesta.— Aivan samoin on sanottu myös laissa työläisen työhön tulemisesta. Siis, jos työläiseltä kuolee esim. sisar eikä vaimo, niin työläinen ei saa jäädä päiväksi työstä pois eikä kuluttaa aikaa hautaamiseen: aika ei kuulu hänelle, vaan tehtailijalle. Ja voihan poliisikin haudata,— kannattaako siitä sitten huolehtia. Laki oikeuteen saapumisesta säättää, että perheen edun on annettava myötä yhteiskunnan eduille, yhteiskunnan, jolle rikollisten syytteeseen paneminen on välttämätöntä.— Laki työhön tulemisesta säättää, että työläisperheen etujen on annettava myötä tehtailijan eduille, jolle on välttämätöntä voiton saanti.— Ja tämän jälkeen nuo siivot herrat, jotka laativat, täytäntöönpanevat ja puolustavat tuollaisia lakeja, rohkenevat syyttää työläisiä siitä, etteivät nämä pidä arvossa perhelämää!.

Tarkastelkaamme, onko rokulisakkolaki oikeudenmukainen? Jos työläinen jättää työnsä päiväksi tai kahdeksi, niin se katsotaan rokuliksi ja työläistä rangaistaan siitä, mutta enemmän kuin kolme päivää yhtä mittaa kestäneen rokulin jälkeen hänet voidaan ajaa pois.— Entä jos tehtailija pysäyttää työn (esim. tilausten puutteessa) tai rupeaa antamaan työtä vain viitenä päivänä viikossa säädettyjen kuuden asemesta? Jos työläiset todellakin olisivat tasa-arvoisia tehtailijain kanssa, niin silloin lain olisi oltava yhtä velvoittavan tehtailijalle kuin työläisellekin.— Jos työläinen keskeyttää työnteon, niin hän menettää palkan ja maksaa sakkoa. Jos tehtailija mielivaltaisesti keskeyttää työnteon, niin hänen siis pitäisi, ensinnäkin, maksaa työläiselle täysi palkka koko siltä ajalta, minkä tehdas seisoo, ja toiseksi, häntä pitäisi sakottaakin.— Mutta laissa ei ole säädetty kumpaakaan. Tämä esimerkki vahvistaa selvästi, mitä

olemme edellä puhuneet sakoista, nimittäin sen, että sakot merkitsevät työläisten orjuuttamista kapitalistin taholta, että työläiset ovat alempi, epävapaa luokka, joka on tuomittu tekemään elinkautisesti työtä kapitalistien hyväksi ja luomaan niiden rikkaudet saaden siitä ropoja, jotka eivät riitä edes hiukankaan siedettävään toimeentuloon.— Siitä, että tehtailijat maksaisivat sakon työnteon mielivaltaisesta keskeyttämisestä, ei voi olla puhettakaan. Tehtailijat eivät maksa työläisille edes työpalkkaa, vaikka työ pysähtyy muiden, eikä työläisten syystä. Se on huutavaa vääryyttä. Laki sisältää vain säännön, että tehtailijan ja työläisen välinen sopimus lakkaa olemasta voimassa „työn keskeytyessä tehtaalla enemmän kuin 7 päiväksi, tulipalon, tulvan, höyrykattilan räjähdysten ynnä muiden sellaisten tapausten seurauksena”. Työläisten on pyrittävä siihen, että vahvistetaan sellainen sääntö, joka velvoittaa tehtailijat maksamaan työläisille palkan työseisauksien ajalta.— Venäläiset työläiset jo esittivät tämän vaatimuksen julkisesti T. S. Morozovin tunnetun lakon aikana tammikuun 11 p:nä 1885 *. Työläisten vaatimusvihkossa oli tällainen vaatimus: „ettei rokulista johtuva palkanvähennys ylittäisi yhtä ruplaa ja että isäntäkin maksaisi hänen takiaan tehdyistä rokuli-päivistä, kuten esimerkiksi koneiden seisomis- ja korjausajalta, ja että tässä tarkoituksessa jokainen rokuli-päivä merkittäisiin tilikirjaan”.— Työläisten ensimmäinen vaatimus (ettei sakko rokulista ylittäisi yhtä ruplaa) on täytetty ja se sisältyy vuoden 1886 sakkolakiin. Toista vaatimusta (että isäntä maksaisi hänen takiaan tehdyistä rokuli-päivistä) ei ole täytetty, ja työläisten on edelleenkin vaadittava sen täyttämistä. Jotta taistelu tällaisesta vaatimuksesta olisi menestyksellistä, on välttämätöntä, että kaikilla työläisillä olisi selvä käsitys lain epäoikeudenmukaisuudesta, selvä käsitys siitä, mitä on vaadittava. Jokaisessa eri tapauksessa, kun jokin tehdas seisoo eivätkä työläiset saa palkkaa, työläisten on herätettävä kysymys tämän tapauksen epäoikeudenmukaisuudesta, heidän on vaadittava, että niin kauan

* On pantava merkille, että siihen aikaan (1884/85) sellaisia tehtaiden seisokki-tapauksia, joihin työläiset eivät olleet syyssä, oli sangen usein, sillä niihin aikoihin oli kauppa- ja teollisuuspuola: tehtailijat eivät saaneet tavaraa kaupaksi ja he pyrkivät supistamaan tuotantoa. Esim. suuri Voznesenskin manufaktuuri (Moskovan läänissä Moskovan—Jaroslavl'n rautatien Talitsyn aseman lähellä) supisti Joulukuussa 1884 viikon työpäivien määrän neljään. Urakatyössä olevat työläiset vastasivat siihen lakolla, joka päättyi tammikuun alussa 1885 siihen, että tehtailija teki myönnytyksiä.

kuin tehtailijan kanssa tehtyä sopimusta ei ole purettu, tehtailija on velvollinen maksamaan jokaiselta päivältä, työläisten on ilmoitettava asiasta tarkastajalle, jonka selitykset osoittavat työläisille, ettei laki todellakaan puhu tästä, ja siten ne aiheuttavat lain pohdintaa työläisten keskuudessa. Tilaisuuden sattuessa työläisten on käännettävä oikeuden puoleen pyynnöllä, että tehtailijalta perittäisiin urakkamaksu,— ja vihdoin esitettävä yleiset vaatimukset palkan maksusta seisokkipäiviltä.

Kolmas sakottamisen syy — „järjestyksen rikkominen”. — Laki katsoo järjestyksen rikkomiseksi seuraavat 8 tapausta: 1) „työstä myöhästyminen tai omavaltainen työstä poistuminen” (puhuimme jo äsken siitä, miten tämä pykälä eroaa rokulista); 2) „säädettyjen tulenkäsittelysääntöjen rikkominen tehdashuoneistoissa, niissä tapauksissa, jolloin tehtaan isännöitsijä ei katso tarpeelliseksi 105. pykälän 1. huomautuksen nojalla purkaa työläisen kanssa tehtyä palkkaus-sopimusta”. — Se merkitsee, että työläisen rikkoessa tulenkäsittelysääntöjä laki antaa tehtailijan valita — joko sakottaa työläistä tahi ajaa hänet pois („purkaa palkkaus-sopimus”, kuten laissa on sanottu); 3) „puhtauden ja siisteyden rikkominen tehdashuoneistoissa”; 4) „hiljaisuuden rikkominen työn aikana meluamalla, huutamalla, torailemalla, riitelemällä tai tappelemalla”; 5) „tottelemattomuus”. Tähän pykälään nähden on huomautettava, että tehtailijalla on oikeus sakottaa työläistä „tottelemattomuudesta” vain silloin, kun työläinen on jättänyt täyttämättä laillisen vaatimuksen, s. o. vaatimuksen, joka perustuu sopimukseen. — Jos on esitetty jokin mielivaltainen vaatimus, joka ei perustu työläisen ja isännän väliseen sopimukseen, niin silloin ei saa sakottaa „tottelemattomuudesta”. Esimerkiksi, työläinen tekee työtä urakkatyöehdoilla. Mestari kehoittaa häntä jättämään sen ja tekemään toista työtä. Työläinen kieltäytyy. — Tässä tapauksessa olisi väärin sakottaa tottelemattomuudesta, sillä työläinen on sopinut vain yhdestä työstä, ja koska hän tekee urakkatyötä, niin toiseen työhön siirtyminen merkitsee hänelle ilmaiseksi työskentelemistä; 6) „juovuksissa työhön tulo”; 7) „kiellettyjen rahapeliin pelaaminen (korttipeli, kruununheitto j.n.e.)” ja 8) „tehtaan sisäisten järjestyssääntöjen rikkominen”. Nämä säännöt laatii kunkin tehtaan isäntä ja ne vahvistaa tehdastarkastaja. — Niistä painetaan otteita tilikirjoihin. — Työläisten on

luettava nuo säännöt ja tiedettävä ne voidakseen tarkastaa, sakotetaanko heitä oikein vaiko väärin sisäisten järjestyssääntöjen rikkomisesta.— On ymmärrettävä ero näiden sääntöjen ja lain välillä. Laki on sama kaikkia tehtaita varten; sisäiset järjestyssäännöt ovat kussakin tehtaassa erilaiset.— Lain vahvistaa tai kumoaa hallitsija; sisäiset järjestyssäännöt — tehdastarkastaja. Jos siis osoittautuu, että nuo säännöt ahdistavat työläisiä, niin ne voidaan saada kumotuksi valittamalla tarkastajalle (josta, jos hän antaa kielteisen vastauksen, voidaan valittaa tehdasasiain hallintoon). Osoittaaksemme, että on välttämätöntä ymmärtää ero lain ja sisäisten järjestyssääntöjen välillä, otamme esimerkiksi. Olettakaamme, että työläistä sakotetaan siitä, että hän ei tullut mestarin käskystä huolimatta työhön pyhäpäivänä tai työajan jälkeen.— Onko sellainen sakko oikea vai ei? — Vastauksen antamiseksi on tunnettava sisäiset järjestyssäännöt.— Ellei säännöissä ole sanottu mitään työläisen velvollisuudesta tulla vaadittaessa vapaa-aikana työhön, niin sakko on laitton. Mutta jos säännöissä on sanottu, että työläinen on velvollinen tulemaan päällystön vaatimuksesta työhön pyhinä ja vapaa-aikana, niin silloin sakko on laillinen.— Saadaksean tämän velvollisuuden kumotuksi työläisten ei ole valiteltava sakoista, vaan on vaadittava sisäisten järjestyssääntöjen muuttamista.— Kaikkien työläisten on sovittava keskenään, ja toimien yhdessä he voivat silloin saada aikaan tuon säännön kumoamisen.

IV

KUINKA SUURIA SAKOT VOIVAT OLLA?

Nyt me tunnemme kaikki tapaukset, joissa laki sallii työläisiä sakotettavan.— Tarkastakaamme, mitä laki sanoo sakkojen suuruudesta? Laki ei säädä sakkoja yhtä suuriksi kaikissa tehtaissa. Se määrää vain äärirajan, jonka yli sakot eivät saa nousta. Tämä ääriraja osoitetaan erikseen kutakin kolmea sakottamistapausta varten (kelvoton työ, rokulointi ja järjestyksen rikkominen).— Nimittäin rokulisakkojen ääriraja on seuraava: päiväpalkalla työskentelevälle — korkeintaan kuuden päiväansion summa (siihen luettuna sakot koko kuukaudelta), toisin sanoen yhden kuukauden sisällä rokuleista ei saa sakottaa enempää kuin kuuden päivän

ansiolla *. Jos työstä maksetaan urakkapalkkaa, niin rokulisakon raja on silloin rupla päivältä ja yhteensä korkeintaan 3 ruplaa kuukaudessa. Rokuloidessaan työläinen menettää sen lisäksi palkan koko rokuliajalta. Edelleen, järjestyksen rikkomisesta sakotuksen äärirajana on rupla kustakin rikkomuksesta. Mitä vihdoin tulee sakkoihin kelvottomasta työstä, niin niiden suhteen laissa ei ole määrätty mitään äärirajaa.— On määritelty vielä eräs kaikkien yhteenlaskettujen sakkujen ääri raja: rokulista, järjestyksen rikkomisesta ja kelvottomasta työstä yhteensä. Kaikki nuo sakot yhteensä „eivät saa ylittää yhtä kolmasosaa ansiosta, joka työläiselle todella kuuluu säädettyyn maksu aikaan mennessä”. Toisin sanoen, jos työläisen kuuluu saada, sanokaamme, 15 ruplaa, niin lain mukaan häneltä ei saa ottaa sakkoo enempää kuin 5 ruplaa kaikista järjestyksen rikkomuksista, rokuleista ja kelvottomasta työstä yhteensä. Jos sakkoja kertyy enemmän, niin tehtailijan on pienennettävä niitä. Mutta siinä tapauksessa laki antaa tehtailijalle vielä toisen oikeuden: nimittäin tehtailijalla on oikeus purkaa sopimus, jos työläiseltä kuuluu perittäväksi sakkoja enemmän kuin kolmasosa palkasta **.

Näistä lakisäännöistä, jotka koskevat sakkujen ylintä rajaa, on sanottava, että ne ovat liian ankaria työläiselle ja puolustavat yksistään tehtailijaa työläisten vahingoksi.— Laki sallii ensinnäkin liian suuria sakkoja — yhteen kolmasosaan ansiosta. Ne ovat säädyttömän korkeita sakkoja. Verratkaamme tuota ääri rajaa tunnettuihin tapauksiin, jolloin sakot ovat olleet erittäin suuria. Vladimirin läänin tehdastarkastaja hra Mikulin (joka on kirjoittanut kirjan uudesta, vuoden 1886 laista) kertoo, miten suuria sakot olivat ennen tätä lakia. Sakot olivat suurimpia kutomateollisuudessa, ja kovimmat sakot kutomatehtaassa muodostivat 10% työläisen palkasta, s.o. *kymmenesosan ansiosummasta*.— Vladimirin läänin tehdastarkastaja hra Peskov tuo toimintakertomuksessaan *** esimerkkejä erikoisen suurista sakoista: suurin niistä on 5 ruplan 31 kopeekan sakko

* Yhden päivän rokulin sakkorajaa päiväpalkalla olevalle ei ole osoitettu. On vain sanottu: „työläisen palkkaa vastaavasti”. Sakkujen suuruus on osoitettu tarkasti kunkin tehtaan sakkotaulukossa, kuten heti saamme nähdä.

** Työläinen, jonka mielestä tämä sopimuksen purkaminen on vääärä teko, voi valittaa oikeuteen, mutta näitä tällaisia valituksia varten on säädetty kovin lyhyt valitus aika: yksi kuukausi (tietenkin erottamispäivästä lukien).

*** Ensimmäinen toimintakertomus on vuodelta 1885. Vain ensimmäiset tehdastarkastajain kertomukset julkaistiin. Hallitus lopetti heti kertomusten julkaisemisen.— Tehtaissa mahtoi olla kelpo järjestys, kun pelättiin julkaista kuvauksia siitä.

palkan ollessa 32 rpl. 31 kop. Se tekee 16,4% (16 kopeekkaa ruplalta), s.o. *vähemmän kuin kuudesosan ansiosta*. Tällaista sakkoa sanotaan suureksi, eikä sitä sano työläinen, vaan tarkastaja. Mutta lakimme sallii otettavan *kaksi kertaa* suurempia sakkoja, *kolmanneksen ansiosta*, 33 $\frac{1}{3}$ kopeekkaa ruplalta! Joltisenkin säädyllisissä tehtaissa ei nähtävästi ole ollut sellaisia sakkoja, jollaisia lakimme sallivat.— Ottakaamme T. S. Morozoville kuuluvan Nikolskojen manufaktuurin sakot ennen vuoden 1885 tammikuun 7 päivän lakkoo. Todistajain lausuntojen mukaan sakot olivat tässä tehtaassa suuremmat kuin muissa lähiseudun tehtaissa. Ne olivat niin säädyttömiä, että 11.000 henkilöä menetti kokonaan kärsivällisyytensä.— Varmaankaan emme erehdy, kun otamme säädyttömästä sakottamisesta esikuvaksi tämän tehtaan.— Kuinka suuria sakkoja siellä sitten oli? — Kuten jo sanoimme, kutojamestari Shorin todisti oikeudessa, että sakot nousivat aina puoleen palkkaan saakka ja olivat yleensä 30—50%, 30—50 kopeekkaa ruplalta.— Mutta tätä lausuntoa ei ensinnäkään ole varmistettu tarkoilla numero-tiedoilla, ja toiseksi, se koskee joko erinäisiä tapauksia tahi yhtä työosastoa.— Lakkolaisia vastaan nostetussa oikeusjutussa saatettiin julkisuuteen eräitä tietoja sakoista.— Esitettiin tietoja ansioista (kuukausiansiot) ja sakoista 17 eri tapauksessa: koko ansiosumman ollessa 179 rpl. 6 kop. sakot tekivät 29 rpl. 65 kop. Se tekee 16 kop. sakkoja 1 ruplan ansiota kohti. Suurin sakko näissä kaikissa 17 tapauksessa oli 3 rpl. 85 kop. 12 ruplan 40 kop. palkasta. Se on 31 $\frac{1}{2}$ kop. ruplalta — siis kuitenkin vähemmän kuin se, minkä lakimme sallii.— Mutta on parasta ottaa koko tehdasta käsittävät tiedot.— Vuonna 1884 sakot olivat suuremmat kuin edellisinä vuosina: ne tekivät 23 $\frac{1}{4}$ kop. ruplalta (tämä on suurin luku: sakot tekivät 20 $\frac{3}{4}$ — 23 $\frac{1}{4}$ %). Siis tehtaalla, joka tuli kuu'uisaksi säädyttömän suurista sakoista,— sakot olivat kuitenkin pienemmät kuin ne, jotka Venäjän laki sallii!.. Kerrassaan mainio lainsuoja työläisille, sanos muuta! — Morozovin tehtaan lakkolaiset vaativat: „sakot eivät saa olla enempää kuin 5% ansaitulta ruplalta ja sitä paitsi on välttämätöntä, että työläistä varotetaan huonosta työstä eikä kutsuta antamaan selityksiä enempää kuin kaksi kertaa kuukaudessa”. Lakiemme sallimia sakkoja voidaan verrata vain joihinkin koronkiskurin korkoihin. Tuskinpa kukaan tehtailija rohkenee nostaa sakot

niin suuriksi; laki kyllä sallii, mutta työläiset eivät salli*.

Sakkojen suuruutta koskeville laeillemme on ominaista paitsi säädytön kiristys, myös hirvittävä epäoikeudenmukaisuus. Jos sakko on liian suuri (enemmän kuin kolmasosa), niin tehtailija voi purkaa sopimuksen, mutta työläiselle ei ole annettu samaa oikeutta, s.o. oikeutta lähteä pois tehtaasta, jos häntä on sakotettu niin paljon, että sakot ylittävät kolmanneksen ansiosta. On selvää, että laki huolehtii vain tehtailijasta, ikään kuin yksistään työläiset olisivat syyssä sakkoihin. Mutta todellisuudessa jokainen tietää, että tehtailijat usein lisäävät sakkoja ilman minkäänlaista työläisten syytä, esim. pakoittaakseen työläisiä tekemään lujemmin työtä. Laki suojelee vain tehtailijaa huolimattomalta työläiseltä, mutta ei suojele työläistä liiaksi ahdistelevilta tehtailijoilta. Näin ollen työläisillä ei siis ole, keneltä etsiä suojaa. Heidän itsensä on ajateltava itseään ja taistelua tehtailijoita vastaan.

V

MINKÄLAINEN ON SAKOTTAMISJÄRJESTYS?

Olemme jo sanoneet, että lain mukaan sakot määrätään tehtaan isännöitsijäin „yksilöllisen vallan nojalla”. Heidän määräyksiään koskeviin valituksiin nähden laki sanoo: „Tehtaan isännöitsijän antamista työläisten sakotusmääräyksistä ei voida valittaa. Mutta jos tehdastarkastuksen virkailijain käydessä tehtaalla työläisten tekemistä ilmoituksista käy selville, että heitä on sakotettu lain vaatimusten vastaisesti, niin isännöitsijä asetetaan edesvastuuseen”.— Tämä päätös, kuten näette, on sängen epäselvä ja ristiriitainen: toisaalta työläiselle sanotaan, että sakottami-

* Ei voida olla mainitsematta tämän johdosta, että Pietarin piirikunnan entinen tehtaiden ylitarkastaja hra Mihailovski katsoo oikeudenmukaiseksi nimittää tällaista lakia „todella humaniseksi (ihmisystävälliseksi) reformiksi, joka tekee mitä suurinta kunniaa Venäjän keisarillisen hallituksen huolenpidolle työläisluokista”. (Tällainen lausunto on Venäjän tehdasteollisuuskirjassa, jonka Venäjän hallitus julkaisi vuonna 1893 ollutta Chicagon maailmannäyttelyä varten.) Sellaista on Venäjän hallituksen huolehtivaisuus!! Ennen lakia oli ilman minkäänlaista lakiakin tehtailijain keskuudessa vielä sellaisia rosvoja, jotka pidättivät työläiseltä 23 kop. ruplalta. Mutta laki, joka huolehtii työläisistä, on säättänyt, ettei saa pidättää enempää kuin 33 1/2 (kolmekymmentä kolme kokonaista ja yksi kolmasosa) kopeekkaa ruplalta! Mutta kolmekymmentä kolme kopeekkaa ilman kolmasosaa saa nyt jo perä lain nojalla.—Tosiaankin, „todella humaninen reformi”!

sesta ei saa valittaa. Mutta toisaalta sanotaan, että työläiset voivat „ilmoittaa” tarkastajalle „lainvastaisesta” sakottamisesta. „Ilmoittaa laittomuudesta” ja „valittaa laittomuudesta”,— henkilö, jolla ei ole ollut tilaisuutta tutustua Venäjän lakeihin, kysynee, mikä ero siinä on? Eroa ei ole, mutta tämän kieron lakipykälän tarkoitus on varsin selvä: laki on pyrkinyt rajoittamaan työläisen oikeutta valittaa tehtailijain määräämistä epäoikeudenmukaisista ja laittomista sakoista. Kun nyt joku työläinen valittaa tarkastajalle laittomasta sakosta, niin tarkastaja voi vastata hänelle: „Laki ei salli valittaa sakotuksista”.— Löytyneekö montakaan työläistä, joka tuntee tämän viekkaan lain ja joka osaa tällöin vastata: „Minä en valita, minä vain ilmoitan”.— Sitä vartenhan tarkastajat on asetettukin, että valvoisivat työläisten ja tehtailijain välisiä suhteita koskevien lakien noudattamista. Tarkastajat ovat velvollisia ottamaan vastaan kaikenlaisia ilmoituksia lain rikkomisesta. Sääntöjen mukaan (kts. finanssiministerin hyväksymää „Evästystä tehdastarkastuksen virkailijoille”) tarkastajalla pitää olla vastaanottopäivät, vähintään yksi päivä viikossa, suullista keskustelua varten niiden henkilöiden kanssa, jotka sitä tarvitsevat, ja näistä päivistä on kaikissa tehtaissa ripustettava ilmoitus.— Siis kun työläiset tulevat tuntemaan lain ja päättävät järkähtämättömästi olla sallimatta mitään poikkeuksia siitä,— niin silloin edellä esitellyn lain viekkaus osoittautuu turhaksi, ja työläiset pystyvät saamaan aikaan lain noudattamisen.— Onko heillä oikeus saada takaisin sakkorahat, jos ne on väärin otettu? Terveellä järjellä harkiten olisi tietenkin vastattava: kyllä. Eihän voida sallia, että tehtailija saa sakottaa väärin työläistä ja olla palauttamatta väärin pidätettyjä rahoja. Mutta osoittautuu, että tätä lakia valtioneuvostossa käsiteltäessä siitä oli päätetty *tarkoituksella* vaieta. Valtioneuvoston jäsenet olivat olleet sitä mieltä, että jos työläisille annetaan oikeus vaatia takaisin väärin otetut rahat, niin se „heikentää työläisten silmissä sitä merkitystä, joka tehtaan isännöitsijälle halutaan antaa järjestyksen ylläpitämiseksi työläisten keskuudessa”. Sillä tavalla valtiomiehet ajattelevat työläisistä! Jos tehtailija on ottanut työläiseltä rahat väärin, niin työläiselle ei pidä antaa oikeutta vaatia niitä takaisin. Miksi sitten työläiseltä otetaan hänen rahansa? — Siksi, että valitukset „heikentävät isännöitsijain merkitystä”! Siis.

„isännöitsijain merkitys” ja „järjestyksen ylläpitäminen tehtaissa” pysyvät pystyssä vain siksi, että työläiset eivät tiedä oikeuksiaan „eivätkä uskalla” valittaa päällystöstä, vaikka se rikkoisikin lakia! Valtiomiehet siis suorastaan pelkäävät sitä, ettei työläisten päähän vain pälkähttäisi valvoa, onko sakotukset oikeita! Työläisten on kiittäminen valtioneuvoston jäseniä heidän avomielisyydestään, joka osoittaa työläisille, mitä he voivat odottaa hallitukselta. Työläisten on näytettävä, että he pitävät itseään samanlaisina ihmisinä kuin ovat tehtailijatkin eivätkä aio sallia kohdeltavan itseään kuin puhekyvyttömiä eläimiä. Siksi työläisten onkin pidettävä velvollisuutenaan sitä, etteivät jätä ainoatakaan väärää sakottamistapausta ilman valitusta, esittävät välttämättä vaatimuksen rahojen palauttamisesta,— joko tarkastajalle, tai, jos hän hylkää, oikeuteen.— Käyköön niin, etteivät työläiset saa mitään tarkastajalta enempää kuin oikeudeltakaan, mutta heidän ponnistuksensa eivät sittenkään ole hyödyttömiä: ne avaavat työläisten silmät, osoittavat heille, miten meidän lakimme suhtautuvat työläisten oikeuksiin.

Nyt me siis tiedämme, että sakot määrää isännöitsijä „yksilöllisen vallan nojalla”.— Mutta jokaisessa eri tehtaissa sakot voivat olla eri suuruisia (sillä lakihan säätää vain sen äärirajan, jota suurempaa sakkoa ei saa määrätä), sisäiset järjestyssäännöt voivat olla erilaiset. Sen takia laki vaatii, että kaikki rikkomukset, joista sakotetaan, ja sakon suuruus kustakin rikkomuksesta osoitetaan etukäteen *sakkotaulukossa*. Tämän taulukon laatii kukin tehtailija erikseen ja sen vahvistaa tehdastarkastaja. Laki vaatii asettamaan sen näkyville jokaiseen työosastoon.

Jotta voitaisiin valvoa, onko sakot määrätty oikein ja kuinka paljon niitä määrätään, on välttämätöntä, että poikkeuksetta kaikki sakot on merkitty kirjoihin oikein. Laki vaatii, että sakot on merkittävä työläisen tilikirjaan „viimeistään kolmen päivän kuluttua sakon määräämisen jälkeen”. Tästä merkinnästä pitää ilmetä ensinnäkin sakottamisen syy (s.o. mistä on sakotettu,— kelvottomasta työstäkö ja nimenomaan millaisesta, rokulista vaiko järjestyksen rikkomisesta ja nimenomaan millaisesta) ja toiseksi sakon suuruus.— Sakkojen merkitseminen tilikirjaan on välttämätöntä siksi, että työläiset voisivat tarkastaa, onko sakko määrätty oikein, ja jättää ajoissa valituksen, jos ilmenee jotain lai-

tonta. Kaikki sakot on merkittävä vielä erikoiseen rihmatuun kirjaan, joka on oltava jokaisella tehtaalla, että tehdastarkastus voisi tarkastaa sakot.

Tämän johdosta on ehkä paikallaan sanoa pari sanaa valituksista tehtailijoita ja tarkastajia vastaan, sillä työläiset enimmäkseen eivät tiedä, miten ja kenelle on valitettava.— Laki sanoo, että kaikista tehtaalla tapahtuneista lainrikkomuksista on valitettava tehdastarkastajalle. Hän on velvollinen ottamaan vastaan suullisia ja kirjallisia ilmoituksia tyytymättömyydestä. Ellei tehdastarkastaja hyväksy pyyntöä, niin silloin voidaan ilmoittaa vanhimmalle tarkastajalle, jolla myös pitää olla vastaanottopäivät valitusten kuulemista varten.— Sen lisäksi pitää vanhimman tarkastajan kanslian olla auki *joka päivä* niitä varten, jotka tarvitsevat todistuksia, selityksiä tai anomuksia (kts. „Evästys tehdastarkastuksen virkailijoille”, § 18). Tarkastajan päätöksestä voidaan valittaa Läänin tehdasasiain hallintoon*. Näitä valituksia varten on laissa säädetty kuukauden määräaika siitä päivästä lukien, jolloin tarkastaja on antanut määräyksensä. Edelleen, Tehdasasiain hallinnon päätöksistä voidaan valittaa saman ajan kuluessa finanssiministerille.

Kuten näette, laissa on osoitettu hyvin paljon henkilöitä, joille voidaan valittaa. Ja sitä paitsi sekä tehtailijalla että työläisellä on yhtäläinen valitusoikeus. Onnettomuus on vain siinä, että tuo suojelu jääkin vain paperille. Tehtailijalla on täysi mahdollisuus tehdä valituksia — hänellä on vapaata aikaa, on varoja asianajajan palkkaamiseen j.n.e., ja siksi tehtailijat todellakin esittävät valituksia tarkastajista, menevät aina ministerille saakka ja ovat jo saaneet erilaisia huojennuksia. Mutta työläisen suhteen tuo valitusoikeus on pelkkiä sanoja, joilla ei ole mitään merkitystä. Hänellä ei ensinnäkään ole aikaa kulkea tarkastajien luona ja kanslioissa hän tekee työtä, ja „rokulista” häntä saketetaan. Hänellä ei ole rahaa asianajajan palkkaamiseen. Hän ei tunne lakeja eikä sen vuoksi voi pitää kiinni oikeuksistaan. Eikä päällystö ole ainoastaan huolehtimatta siitä, että työläiset tuntisivat lait, vaan päinvastoin yrittää salata ne työläiseltä. Sille, joka ei usko tätä, esitämme seuraavan

* Ketä kuuluu Tehdasasiain hallintoon? Kuvernööri, prokuraattori, santarmihallinnon päällikkö, tehdastarkastaja ja *kaksi tehtailijaa*.— Jos tähän lisättäisiin vankilan päällikkö ja kasakkajoukkojen komentaja, niin siinä olisivatkin kaikki ne virkamiehet, jotka toteuttavat „Venäjän keisarillisen hallituksen huolenpitoa työläisluokista”.

säännön „Evästyksestä tehdastarkastuksen virkailijoille” (tämän evästyksen on vahvistanut ministeri ja siinä selitetään tehdastarkastajain oikeuksia ja velvollisuuksia): „Kaikenlaiset selitykset teollisuuslaitoksen omistajalle tai sen isännöitsijälle lain ja sen kehittämiseksi julkaistujen pakollisten päätösten rikkomisesta tehdastarkastaja antakoon vain silloin, kun työläisiä ei ole läsnä” *. Sillä tavalla. Kun tehtailija rikkoo lakia, niin tarkastaja ei saa puhua hänelle siitä *työläisten läsnäollessa*: ministeri kieltää! Muuten työläiset saattavat tosiaankin tulla tuntemaan lain ja alkavat vaatia sen täyttämistä! Ei „Moskovskije Vedomosti” suotta kirjoittanut, että se olisi pelkkää „turmelusta”!

Jokainen työläinen tietää, että valittaminen, varsinkin tarkastajasta, on hänelle miltei kokonaan mahdotonta. Emme tietenkään tahdo sanoa, ettei työläisten olisi tehtävä valituksia: päinvastoin, aina, kun on olemassa edes jonkinlainen mahdollisuus, on ehdottomasti valitettava, sillä vain siten työläiset tulevat tuntemaan oikeutensa ja oppivat ymmärtämään, kenen etuja silmälläpitäen tehdaslait on kirjoitettu. Haluamme vain sanoa, ettei valituksilla saada aikaan mitään vakavaa ja yleistä työläisten aseman parannusta. Siihen on vain yksi keino — se, että työläiset liittyvät yhteen puolustaakseen oikeuksiaan, taistellakseen isäntien harjoittamaa ahdistelua vastaan, saadakseen siedettävämmän palkan ja lyhyemmän työpäivän.

VI

MIHIN SAKKORAHAT ON LAIN MUKAAN KÄYTETTÄVÄ?

Siirtykäämme nyt viimeiseen sakkoja koskevaan kysymykseen: miten sakkorahat käytetään? — Olemme jo sanoneet, että ennen vuotta 1886 nämä rahat menivät tehtailijain taskuun. Mutta tuo järjestys vei niin moniin vääriinkäytöksiin ja ärsytti työläisiä siinä määrin, että isännät itse alkoivat tajuta, että on välttämätöntä lopettaa tuo systeemi. Muutamissa tehtaissa tuli itsestään tavaksi antaa työläisille apurahoja sakkorahoista. Esim. samaisen Morozovin tehtaassa oli jo ennen vuoden 1885 lakkoa säädetty, että tupakanpoltosta ja viinan tuonnista perittyjen sakkorahojen on

* Huomautus „Evästyksen” 26. pykälään.

mentävä vammoja saaneiden avustamiseen, mutta kelvottomasta työstä perittyjen sakkorahojen — isännälle.

Uusi, vuoden 1886, laki määräsi yleiseksi säännöksi, että sakkorahat eivät saa mennä isännän taskuun. Laissa on sanottu: „Työläisiltä perityt sakkorahat käytetään jokaisella tehtaalla tehtaan johtokunnan hoidettavana pidettävän erikoisen rahaston muodostamiseen. Tätä rahastoa voidaan käyttää tarkastajan luvalla vain työläisten omiin tarpeisiin niiden ohjeiden mukaan, joita antaa finanssiministeri sopien niistä sisäasiain ministerin kanssa”. Lain mukaan sakkorahat pitää siis käyttää vain työläisten omiin tarpeisiin. Sakkorahat ovat työläisten omia, heidän palkastaan pidettyjä rahoja.

Sakkorahaston käytösäännöt, joista laissa puhutaan, julkaistiin vasta vuonna 1890 (joulukuun 4 pnä), s.o. kokonaista 3 1/2 vuotta lain julkaisemisen jälkeen. Säännöissä on sanottu, että sakkorahat käytetään *etupäässä* seuraaviin työläisten tarpeisiin: „a) ainaaksi työkykynsä menettäneiden tai sairauden takia väliaikaisesti työhön kykenemättömien työläisten apurahoiksi”. Ruumiinvamman saaneet työläiset jäävät nykyään tavallisesti ilman mitään toimeentulovaroja. Käydäkseen oikeutta tehtailijaa vastaan he menevät tavallisesti niiden asianajajain elätettäviksi, jotka hoitavat heidän oikeusjuttujaan ja jotka työläiselle antamiensa almujen tilalle ottavat itselleen valtaosan tuomion määräämästä korvauksesta. Mutta jos työläinen voi oikeuden kautta saada vain vähäisen korvauksen, niin hän ei edes löydä asianajajaa. Näissä tapauksissa on välttämättä käytettävä sakkorahoja; sakkorahastosta saadun apurahan avulla työläinen tulee jonkin aikaa toimeen ja voi saada asianajajan hoitamaan oikeusjuttua isäntää vastaan, joutumatta puutteen vuoksi isännän alaisesta velkaorjuudesta velkaorjuuteen asianajajalle. Sairautensa takia työnsä menettäneiden työläisten on myöskin otettava apurahoja omasta sakkorahastostaan*.

Tämän sääntöjen ensimmäisen pykälän selitykseksi Pietarin tehdasasiain hallinto on päättänyt, että apurahoja on annettava lääkärintodistuksen perusteella eikä niiden määrä saa olla suurempi kuin puolet entisestä ansiosta. Huomautamme sulkumerkeissä, että Pietarin tehdashallinto teki

* On itsestään selvää, että apurahan saaminen sakkorahastosta ei riistä työläiseltä oikeutta vaatia tehtailijalta korvausta esim. ruumiinvamman vuoksi.

tämän päätöksensä istunnossaan huhtikuun 26 p:nä 1895. Selitys tuli siis 4 1/2 vuotta sääntöjen julkaisemisen jälkeen ja säännöt 3 1/2 vuotta lain säätämisen jälkeen. Täten siis *tarvittiin kaikkiaan kahdeksan vuotta yksistään siihen, että laki tuli riittävästi selitetyksi!!* Montakohan vuotta tarvitaan nyt siihen, että kaikki tulisivat tuntemaan lain ja että sitä todellakin ruvettaisiin noudattamaan?

Toiseksi, sakkorahastosta annetaan „b) apurahoja raskaudentilan loppuvaiheessa oleville työläisnaisille, jotka ovat keskeyttäneet työnteon 2 viikkoa ennen synnyttämistä”. Pietarin tehdasasiain hallinnon selityksen mukaan avustusta saa antaa vain 4:n viikon aikana (kaksi viikkoa ennen syntytystä ja kaksi viikkoa sen jälkeen) ja sen suuruus saa olla enintään puolet entisestä ansiosta.

Kolmanneksi, apurahoja annetaan „c) kun tulipalon tai muun onnettomuuden takia omaisuus katoaa tai turmeltu”. Pietarin tehdasasiain hallinnon selityksen mukaan tällaisen tapahtuman todisteeksi on esitettävä poliisin todistus, eikä apurahan määrä saa olla suurempi kuin 2/3 puolen vuoden ansiosta (s.o. korkeintaan neljän kuukauden ansio).

Vihdoin neljänneksi, apurahoja annetaan „d) hautausrahoiksi”. Pietarin tehdasasiain hallinnon selityksen mukaan näitä apurahoja annettakoon vain kyseessäolevassa tehtaassa työssä olleiden ja kuolleiden työläisten tai heidän vanhempiensa ja lastensa hautaamista varten.— Apurahan suuruus 10—20 ruplaa.

Tällaiset ovat ne säännöissä mainitut 4 tapausta, jolloin annetaan apurahaa.— Mutta työläisillä on oikeus saada apurahaa muissakin tapauksissa: säännöissä on sanottu, että apurahaa annetaan „etupäässä” näissä 4 tapauksessa. Työläisillä on oikeus saada apurahaa kaikenlaisiin eikä vain mainittuihin tarpeisiin. Pietarin tehdasasiain hallintokin sanoo sakkosääntöjen selityksessä (tämä selitys on ripustettu nähtäväksi kaikissa tehtaissa): „Apurahan määrääminen kaikissa muissa tapauksissa tehdään tehdastarkastuksen luvalla”, ja samalla Hallinto lisäsi, että apurahat eivät missään tapauksessa saa vähentää tehtaan menoja erilaisiin laitoksiin (esim. kouluihin, sairaaloihin y.m.s.) ja pakollisiin kulunkeihin (esim. työläisten huoneustojen kunnostamiseen, lääkärinapuun j.n.e.). Se merkitsee, että apurahojen antaminen sakkorahastosta ei anna tehtailijalle oikeutta pitää niitä omina menoinaan; ne eivät ole hänen

menojaan, vaan itsensä työläisten menoja. Tehtailijan menojen on jäätävä entisiksi.

Pietarin tehdasasiain hallinto on säätänyt vielä seuraavan säännön: „vakinaisesti annettavien apurahojen summa ei saa olla suurempi kuin puolet vuodessa karttuneista sakkorahoista”. Tässä erotetaan vakinaiset apurahat (joita annetaan määrätyn ajan kuluessa, esim. sairaalle tai vamman saaneelle) kerta-avustuksesta (jota annetaan keran, esim. hautausrahat tai apurahat tulipalon sattuesssa). Jotta rahaa jäisi kerta-avustuksiin vakinaiset apurahat eivät saa nousta yli puolen kaikista sakoista.

Miten voidaan saada apuraha sakkorahastosta? Sääntöjen mukaan työläisten on esitettävä pyyntö isännälle, joka tehdastarkastuksen luvalla myös antaa apurahan. Jos isäntä kieltää, on käännyttävä tarkastajan puoleen, joka voi määrätä apurahan oman valtansa nojalla.

Tehdasasiain hallinto voi antaa luotetuille tehtailijoille luvan jakaa pieniä apurahoja (15 ruplaan asti) tarkastajan lupaa kysymättä.

Sakkorahat 100 ruplaan saakka säilyttää isäntä, mutta suurempi summa viedään säästökassaan.

Kun jokin tehdas suljetaan, niin sen sakkorahasto luovutetaan läänin yleiseen työväenrahastoon. Siitä, miten tätä „työväenrahastoa” (josta työläiset eivät edes tiedä mitään eivätkä voikaan tietää) käytetään, ei säännöissä ole sanottu. On muka säilytettävä Valtionpankissa „siihen saakka, kunnes annetaan erikoismääräys”. Kun pääkaupungissakin tarvittiin 8 vuotta sääntöjen laatimiseen sakkorahastojen käytöstä eri tehtaissa,—niin täytynee varmaankin odottaa vuosikymmeniä, ennen kuin saadaan laadituksi säännöt „läänin yleisen työväenrahaston” käytöstä.

Sellaiset ovat sakkorahojen käytösäännöt. Kuten näette, ne ovat tavattoman monimutkaisia ja sekavia, eikä sen vuoksi olekaan ihme, etteivät työläiset vielä nytkään tiedä juuri laisinkaan niiden olemassaolosta. Tänä vuonna (1895) on Pietarin tehtaissa alettu ripustella ilmoituksia näistä säännöistä *. Työläisten on jo itsensä toimittava sen

* Näin ollen Pietarissa alettiin noudattaa vuoden 1886 sakkolakia vasta vuonna 1895. Mutta ylitarkastaja hra Mihailovski, josta olemme edellä maininneet, sanoi vuonna 1893, että vuoden 1886 lakia „noudatetaan nykyään tarkasti”.—Tästä pienestä esimerkistä näemme, kuinka julkeaa valhetta tehtaiden ylitarkastaja kirjoitti kirjassa, jonka tarkoituksena oli tutustuttaa amerikkalaisia Venäjän tehdasoloihin.

hyväksi, että kaikki tuntisivat nämä säännöt, että työläiset oppisivat suhtautumaan oikein sakkorahastosta annettaviin apurahoihin — etteivät he pitäisi niitä tehtailijan lahjana, almuna, vaan omina rahoinaan, jotka kerääntyvät heidän ansioistaan tehdyistä poisvedoista ja joita käytetään vain heidän tarpeisiinsa. Työläisillä on täysi oikeus vaatia, että heille annetaan näitä rahoja.

Näiden sääntöjen johdosta on puhuttava ensinnäkin siitä, miten niitä sovelletaan, minkälaista hankaluutta ja minkälaisia väärinkäytöksiä sen yhteydessä syntyy. Toiseksi, pitää katsoa, onko nämä säännöt laadittu oikeudenmukaisesti, puolustavatko ne riittävästi työläisten etuja.

Mitä tulee sääntöjen soveltamiseen, niin ennen kaikkea on viitattava Pietarin tehdasasiain hallinnon seuraavaan selitykseen: „Ellei kyseessäolevalla hetkellä ole sakkorahoja..., työläiset eivät voi esittää mitään vaatimuksia tehtaiden johdolle”. Mutta herää kysymys, kuinka työläiset saavat tietää, onko sakkorahoja vai ei, ja jos niitä on, niin paljonko? Tehdasasiain hallinto puhuu, aivan kuin työläiset tietäisivät sen, mutta hallinto ei ole kuitenkaan vaivautunut tekemään mitään sakkorahaston tilan ilmoittamiseksi työläisille, ei ole velvoittanut tehtailijoita ripustamaan ilmoituksia sakkorahoista.— Ajatteleekohan Tehdasasiain hallinto, että riittää, kun työläiset saavat tietää siitä isännältä, joka ajaa anojat pois, kun sakkorahoja ei ole? Se olisi hävytöntä, sillä silloin isännät suhtautuisivat apurahaa anovaan työläiseen kuin kerjäläiseen.— Työläisten on pyrittävä saamaan aikaan, että jokaisessa tehtaassa ripustetaan joka kuukausi ilmoitus sakkorahaston tilasta: paljonko rahaa on käytettävänä, paljonko saatiin viime kuukauden aikana, paljonko on käytetty ja „millaisiin tarpeisiin”? Muussa tapauksessa työläiset eivät tiedä, paljonko he voivat saada; he eivät tiedä, voidaanko sakkorahastosta tyydyttää kaikki vaatimukset vaiko vain osa niistä,— siinä tapauksessa olisi oikeudenmukaista valita kipeimmät tarpeet. Siellä täällä ovat parhaiten järjestetyt tehtaat itse ottaneet käytäntöön tällaiset ilmoitukset: Pietarissa siten tehdään kaiketikin Siemens ja Halske-tehtaalla ja valtion patruunatehtaalla. Kun työläinen jokaisessa keskustelussaan tarkastajan kanssa kiinnittää hellittämättä huomiota tähän seikkaan ja puhuu ilmoitusten ripustamisen välttämättömyydestä, niin silloin työläiset varmasti saavat aikaan sen, että se otetaan käytän-

töön kaikkialla. Edelleen, olisi erittäin mukavaa työläisille, jos tehtaissa otettaisiin käytäntöön painetut lomakkeet * apurahojen anomiseksi sakkorahastosta. Sellaiset lomakkeet on otettu käytäntöön esim. Vladimirin läänissä. Työläisen itsensä ei ole helppo kirjoittaa koko anomusta eikä hän sitä paitsi osaa kirjoittaa kaikkea, mitä vaaditaan, mutta lomakkeessa on kaikki osoitettu ja hänen tehtäväkseen jää vain kirjoittaa jätettyihin tyhjiin paikkoihin muutama sana. Ellei lomakkeita oteta käytäntöön, niin monien työläisten täytyy kääntyä kirjurien puoleen anomusten laatimiseksi, ja se vaatii kulunkeja. Itse pyynnöt apurahasta voivat tietenkin sääntöjen mukaan olla suullisiakin, mutta ensinnäkin työläisen on kuitenkin hankittava sääntöjen vaatima poliisin tai lääkärin kirjallinen todistus (anomuslomaketta käytettäessä todistuskkin kirjoitetaan tähän samaan lomakkeeseen), ja toiseksi, joku isäntä ei ehkä vastaakaan suulliseen pyyntöön, mutta kirjalliseen hän on velvollinen antamaan vastauksen. Painetut anomukset, jotka jätetään tehtaan konttoriin, poistavat apurahojen anonnalta kerjäämisluonteen, minkä isännät pyrkivät sille antamaan. Monet tehtailijat ovat erittäin tyytymättömiä siihen, että sakkorahat, kuten laki määrää, eivät mene heidän taskuihinsa, vaan työläisten tarpeisiin. Siksi onkin keksitty paljon metkuja ja juonia työläisten ja tarkastajien pettämiseksi ja lain kiertämiseksi. Varottaaksemme työläisiä kerromme eräistä tällaisista juonista.

Eräät tehtailijat eivät ole vieneet sakkoja kirjaan sakkoina, vaan työläiselle annettuina rahaerinä. Työläistä sakotetaan ruplalla, mutta kirjaan merkitään, että työläiselle on annettu rupla. Kun tämä rupla pidetään palkasta, niin se jääkin isännän taskuun. Se ei ole enää pelkkää lain kiertämistä, vaan suorastaan petosta, väärennystä.

Toiset tehtailijat ovat rokulisakkojen asemesta merkinneet työläiselle vähemmän työpäiviä, toisin sanoen, kun työläinen on ollut pois työstä sanokaamme yhden päivän viikossa, niin hänelle ei merkitä viittä päivää, vaan neljä: yhden päivän palkka (jonka pitäisi olla sakkona rokulista ja mennä sakkorahastoon) jää isännälle. Sekin on törkeää

* Toisin sanoen painetut anomukset, joihin itse pyyntö on valmiiksi painettu ja jätetty tyhjät paikat sitä varten, että niihin voidaan kirjoittaa tehtaan nimi, minkä vuoksi apurahaa pyydetään, asuinpaikka, allekirjoitus j.n.e.

petosta. Mainitsemme samalla, että työläiset ovat aivan suojattomia tuollaisia petoksia vastaan*, sillä heille ei ilmoiteta sakkorahaston tilaa. Vain silloin, kun joka kuukausi tehdään seikkaperäiset ilmoitukset (joissa on osoitettu sakkojen viikottaiset määrät kussakin työosastossa erikseen), työläiset voivat valvoa, että sakot todellakin joutuvat sakkorahastoon. Kuka sitten valvoo, että nämä kaikki merkinnät on tehty oikein, elleivät työläiset itse? Tehdastarkastajatko? Mutta miten tarkastaja saa selville, että nimenomaan juuri tuo numero on merkitty kirjaan petollisesti? Kertoessaan näistä petoksista tehdastarkastaja hra Mikulin huomauttaa:

„Kaikissa tuollaisissa tapauksissa väärinkäytösten paljastaminen oli tavattoman vaikeaa, ellei ollut suoranaista viittausta työläisten valitusten muodossa”. Itse tarkastaja tunnustaa, ettei hän voi havaita petosta, elleivät työläiset osoita sitä. Mutta työläiset eivät voi osoittaa sitä, ellei tehtailijoita velvoiteta ripustamaan sakkoilmoituksia.

Kolmannet tehtailijat ovat keksineet paljon mukavampia keinoja työläisten pettämiseksi ja lain kiertämiseksi,— sellaisia ovelia ja kieroja keinoja, että niihin on ollut vaikea käydä kiinni. Monet Vladimirin läänin puuvillakutomojen isännät eivät ole jättäneet tarkastajan vahvistettavaksi yhtä palkkataksaa kutakin kangaslajia varten, vaan kaksi, jopa kolmekin; palkkataksaan liitettyssä huomautuksessa on sanottu, että kutojat, jotka valmistavat moitteetonta tavaraa, saavat siitä maksun ylimmän hinnan mukaan, ne, jotka valmistavat huonompaa tavaraa — toisen palkkataksan mukaan, mutta tavara, joka katsotaan raakiksi, taksoitetaan alimman hinnan mukaan**. On selvää, missä tarkoituksessa tuollainen ovela konsti on keksitty: ylimmän ja alimman taksan välinen ero saatiin isännän taskuun, vaikka tämä ero todellisuudessa merkitsi sakkoa kelvottomasta työstä ja sen olisi siis pitänyt mennä sakkorahastoon. On selvää, että se oli törkeää lain kiertämistä, eikä ainoastaan sakkolain, vaan myöskin palkkataksan vahvistamista kos-

* Ja siitä, että tällaista petosta tehdään, kertoo nimenomaan Vladimirin läänin *tehdastarkastaja* hra Mikulin kirjassaan uudesta, vuoden 1886 laista.

** Tällaisia palkkataksoja on Pietarinkin tehtaissa; kirjoitetaan esim., että tletystä määrästä tavaraa työläinen saa 20 kopeekasta 50 kopeekkaan.

kevan lain kiertämistä; palkkataksa vahvistetaan sitä varten, ettei isäntä voisi mielivaltaisesti muuttaa palkkaa, mutta jos taksoja ei ole yksi, vaan useampia, niin on selvää, että silloin isännän sallitaan menetellä aivan mielivaltaisesti.

Tehdastarkastajat näkivät, että tuollaiset palkkataksat „ilmeisesti tähtäävät lain kiertämiseen” (kaiken tämän kertoo sama hra Mikulin yllämainituksessa kirjassa), mutta siitä huolimatta he „eivät katsoneet itsellään olevan oikeutta” evätä kunnioitettujen „herrojen” tehtailijain esitystä.

Sanos muuta. Ei se ole mitään helppoa — evätä tehtailijain esitys (tuo konsti ei ole yhden tehtailijan keksintö, vaan monen tehtailijan samanaikainen keksintö!). Entä jos lakia eivät yrittäisi kiertää „herrat” tehtailijat, vaan työläiset? Olisi mielenkiintoista tietää, löytyisikö silloin koko Venäjän valtakunnasta edes yksi tehdastarkastaja, joka „ei katsoisi itsellään olevan oikeutta” evätä työläisten yritykset kiertää lakia?

Näin ollen, tehdastarkastus vahvisti nämä kaksi- ja kolmi-kerroksiset palkkataksat ja ne otettiin käytäntöön. Mutta osoittautui, että kysymys palkkataksasta ei kiinnosta yksinomaan herroja tehtailijoita, jotka keksivät keinoja lain kiertämiseksi, eikä yksinomaan herroja tarkastajia, jotka eivät katso itsellään olevan oikeutta estää tehtailijoiden jaloja hankkeita, vaan sen lisäksi myöskin... työläisiä. Työläiset eivät ole tunteneet sellaista suopeaa armollisuutta herrojen tehtailijain petkutuksia kohtaan, vaan „ovat katsoneet itsellään olevan oikeuden” estää noita tehtailijoita pettämästä työläisiä.

Nuo palkkataksat — kertoo hra tarkastaja Mikulin — „saivat aikaan työläisten keskuudessa sellaista tyytymättömyyttä, että se oli eräänä pääsyyinä syntyneisiin levottomuuksiin raivonpurkauksin, jotka *vaativat* aseellisten voimien sekaantumista”.

Sellaista se on mailman meno! Ensin „ei katsottu olevan oikeutta” estää herroja tehtailijoita rikkomasta lakia ja petkuttamasta työläisiä, — mutta kun tuollaisista ruokottomuuksista kiukustuneet työläiset nousivat kapinaan, niin silloin „vaadittiin” aseellista voimaa! Miksi tätä aseellista voimaa „vaadittiin” työläisiä vastaan, jotka puolustivat *laillisia* oikeuksiaan, eikä tehtailijoita vastaan, jotka ilmei-

sesti rikkoivat lakia? Olkoon asia miten tahansa, mutta vasta työläisten kapinan jälkeen „kuvernöörin määräyksestä sellaiset palkkataksat poistettiin”. Työläiset veivät tahtonsa läpi. Eivät herrat tehdastarkastajat saaneet aikaan lakia, vaan itse työläiset, jotka osoittivat, etteivät he anna pilkata itseään ja kykenevät puolustamaan oikeuksiaan. „Sittemmin”, kertoo hra Mikulin, „tehdastarkastus kieltäytyi vahvistamasta sellaisia taksoja”. Näin siis työläiset opettivat tarkastajia soveltamaan lakia.

Mutta tämän opetuksen saivat ainoastaan Vladimirin tehtailijat. Tehtailijat ovat kuitenkin kaikkialla samanlaisia: sekä Vladimiris, Moskovassa että Pietarissa. Vladimirin tehtailijain tekemä lainkiertämisyritys ei onnistunut, mutta heidän keksimänsä menetelmä ei ainoastaan säilynyt, vaan eräs nerokas pietarilainen tehtailija kehitti sitä täydellisemmäksi.

Mihin perustui Vladimirin tehtailijain menetelmä? Siihen, ettei käytetä sanaa sakko, vaan vaihdetaan se toisiin sanoihin. Kun sanon, että työläinen saa kelvottoman työnsä takia ruplaa vähemmän,—niin se on sakko ja se täytyy luovuttaa sakkorahastoon. Mutta kun sanon, että työläinen saa kelvottoman työnsä takia maksun alimman palkkataksan mukaan,—niin silloin se ei ole sakko, ja rupla joutuu minun taskuuni. Näin järkeilivät Vladimirin tehtailijat, joita työläisten toimesta kuitenkin oikaistiin. Voidaan järkeillä vielä vähän toisinkin. Voidaan sanoa: työläinen saa kelvottoman työnsä takia maksun *ilman* palkintolisää, silloin se ei taaskaan ole sakko, ja rupla joutuu isännän taskuun. Juuri tällaisen järkeilyn keksikin ovela pietarilainen tehtailija Jakovlev, konepajan omistaja. Hän sanoo näin: te saatte ruplan päivässä, mutta jos teillä ei tule olemaan mitään rikkomuksia —rokuleita, törkeyksiä eikä kelvotonta työtä, niin saatte 20 kopeekkaa „palkintolisää”. Mutta jos sattuu rikkomuksia, niin isäntä pidättää nuo 20 kopeekkaiset ja panee ne tietenkin taskuunsa,—sillä eiväthän ne ole sakkoa, vaan „palkintolisää”. Kaikki lait siitä, mistä rikkomuksista voidaan määrätä sakkoa ja miten paljon, miten sakkorahoja on käytettävä työläisten tarpeisiin,—ovat hra Jakovleville olemattomia. Lait on laadittu „sakoista”, mutta hänellä on „palkintolisiä”. Kekseliäs tehtailija puijaa yhä vieläkin työläisiä kieron juonensa avulla. Pietarin tehdastarkastajakaan nähtävästi „ei katso-

nut itsellään olevan oikeutta" estää häntä lain kiertämisessä. Toivokaamme, etteivät Pietarin työläiset jää jälkeen Vladimirin työläisistä ja opettavat tarkastajalle ja tehtailijalle, miten lakia on noudatettava.

Osoittaaksemme, kuinka suunnattomasti rahaa sakoista karttuu, esitämme tietoja sakkorahastojen suuruudesta Vladimirin läänissä.

Siellä alettiin antaa apurahaa helmikuussa 1891. Vuoden 1891 lokakuuhun mennessä oli annettu apurahaa 3.665 henkilölle yhteensä 25.458 rpl. 59 kop. Lokakuun 1 p:nä 1891 sakkorahasto teki 470.052 rpl. 45 kop. Sanottakoon ohimennen vielä eräästä sakkorahojen käytöstä. Erään tehtaan sakkorahasto teki 8.242 rpl. 46 kop. Tuo tehdas kärsi vararikon, ja työläiset jäivät talvella leivättä ja työttä. Silloin tästä rahastosta jaettiin 5.820 rpl. apurahaa työläisille, joita oli noin 800 henkilöä.

Lokakuun 1 päivästä 1891 lokakuun 1 päivään 1892 perittiin sakkorahoja 94.055 rpl. 47 kop. ja annettiin apurahaa 45.200 rpl. 52 kop.— 6.312 henkilölle. Nämä apurahat jakaantuivat avustusluokittain seuraavasti: 208 henkilölle annettiin työkyvyttömyyseläkettä kuukausittain yhteensä 6.198 rpl. 20 kop., siis yhtä henkilöä kohti tulee keskimäärin 30 rpl. vuodessa (tällaisia kerjäläismäisiä apurahoja määrätään samaan aikaan, kun kymmeniä tuhansia ruplia sakkorahoista on käyttämättä!). Edelleen, 1.037 henkilölle annettiin omaisuuden menettämisen takia 17.827 rpl. 12 kop., keskimäärin 18 rpl. henkilöä kohti. Raskaana oleville naisille annettiin 10.641 rpl. 81 kop. 2.669 tapauksessa, keskimäärin 4 rpl. kullekin (se annettiin kolmelta viikolta, yhdeltä ennen synnyttämistä ja kahdelta synnyttämisen jälkeen). Sairausapua annettiin 877 työläiselle 5.380 rpl. 68 kop., keskimäärin 6 rpl. kullekin. Hautausrahaa 4.620 rpl. 1.506 työläiselle (3 ruplaa kullekin), ja 15 henkilölle erilaisissa tapauksissa 532 rpl. 71 kop.

Olemme nyt riittävästi tutustuneet sakkorahasääntöihin ja siihen, miten näitä sääntöjä sovelletaan. Katsokaamme, ovatko nämä säännöt oikeudenmukaisia ja varjelevatko ne riittävästi työläisten oikeuksia.

Me tiedämme, että laissa on säädetty, että sakkorahat eivät kuulu isännälle, että niitä voidaan käyttää vain työläisten tarpeisiin. Rahojen käytösääntöjen piti saada ministerien vahvistus.

Mitä näistä säännöistä sitten on syntynyt? Nuo rahat on kerätty työläisiltä ja käytetään heidän tarpeisiinsa,— mutta säännöissä ei ole sanottu edes sitä, että isännät ovat velvollisia ilmoittamaan työläisille sakkorahaston tilasta. Työläisille ei ole annettu oikeutta valita edustajia valvomaan, että rahat siirretään sakkorahastoon oikein, sekä ottamaan vastaan työläisiltä anomuksia ja jakamaan apurahoja. Laissa oli sanottu, että apurahoja annetaan „tarkastajan luvalla”, mutta ministerien julkaisemien sääntöjen mukaan on käynyt niin, että apurahapyyntö on esitettävä *isännälle*. Miksi sitten on käännyttävä isännän puoleen? Eiväthän nuo rahat ole isännän, vaan työläisten rahoja, jotka karttavat heidän ansioistaan tehdyistä poisvedoista. Isännällä itsellään ei ole oikeutta kajota näihin rahoihin: jos hän käyttää ne, niin hän vastaa siitä samoin kuin anastuksesta ja kavalluksesta, samoin kuin jos hän olisi käyttänyt vieraat rahat. Ministerit julkaisivat tällaiset säännöt ilmeisesti siksi, että halusivat tehdä palveluksen isännille: nyt työläisten täytyy *pyytää* isännältä apurahaa aivan kuin almuja. Tosin kyllä, jos isäntä kieltää, niin tarkastaja voi itse määrätä apurahan. Mutta tarkastajahan ei itse tiedä mitään — isäntä sanoo hänelle, että tuo työläinen on sellainen ja sellainen, ettei hän ansaitse apurahaa, ja tarkastaja uskoo *. Ja onkohan montakaan työläistä, joka rupeaa valittamaan tarkastajalle, hukkaamaan työaikaansa hänen luonaan käymiseen, anomusten kirjoittamiseen ja muuhun sellaiseen? Todellisuudessa ministerin ohjeiden vuoksi syntyy vain työläisten isännistä riippuvaisuuden uusi muoto. Isännät saavat mahdollisuuden kiristää niitä työläisiä, joihin he ovat tyytymättömiä, ehkä siitä syystä, että nämä eivät anna tehdä vääryyttä itselleen: eväämällä pyynnön isännät tuottavat tällaiselle työläiselle varmasti suuren määrän lisähuolia ja saavat ehkä aikaan senkin, ettei hän saa lainkaan apurahaa. Sitävastoin niille työläisille, jotka imartelevat isäntää ja matelevat hänen edessään, jotka kantelevat hänelle tovereistaan,— isännät

* Painetussa apurahan anomuslomakkeessa, jonka, kuten olemme sanoneet, Vladimirin tehdasasiain hallinto lähetti tehtaille ja joka on työläisille sopivinta „sääntöjen” soveltamista,— sanotaan: „tehtaan konttori todistaa allekirjoituksen ja anomuksessa sanotun lisäksi, että sen mielestä anoja ansaitsee niin ja niin suuren apurahan”.

Konttori voi siis aina kirjoittaa, jopa selittämättä syytä, että „sen mielestä” anoja ei ansaitse apurahaa.

Apurahaa eivät tule saamaan ne, jotka sitä tarvitsevat, vaan ne, jotka „tehtäläjain mielestä sen ansaitsevat”.

voivat määrätä erittäin suuria apurahoja niissäkin tapauksissa, jolloin toiselta työläiseltä evättäisiin. Sen sijaan, että hävitettäisiin työläisten riippuvaisuus isännistä sakkoasioissa, syntyy uusi riippuvaisuus, joka hajottaa työläisiä, luo mielistelyä ja kiipeilyä. Ja kiinnittää sitten vielä huomiota siihen sietämättömään virastokankeuteen, joka ohjeen mukaan liittyy apurahan saantiin: työläisen on joka kerta käännettävä todistuksen saamiseksi milloin lääkärin puoleen, jonka taholta hän varmaankin saa osakseen työkeyttä, milloin poliisin puoleen, joka ei tee mitään ilman lahjuksia. Toistamme, että mitään sellaista ei laissa ole; se on säädetty ministerin säännöissä, jotka on ilmeisesti laadittu tehtailijain etujen mukaisesti ja joiden tarkoituksena on selvästi se, että isännistä riippuvaisuuden lisäksi saataisiin aikaan vielä työläisten riippuvaisuus virkamiehistä, että työläiset saataisiin syrjäytetyksi kaikesta osallistumisesta heiltä itseltään perittyjen ja heidän tarpeisiin käytettävien sakkorahojen jakamiseen, että saataisiin kudotuksi järjestö- ja virkavaltaisen muodollisuuden verkko, joka tylsistää ja demoralisoi * työläisiä.

On huutavaa vääryyttä antaa isännälle oikeus määrätä sakkorahoista annettavista avustuksista. Työläisten on pyrittävä siihen, että he saisivat lain nojalla oikeuden valita edustajia (valtuutettuja), jotka valvovat sakkojen siirtämistä sakkorahastoon, ottavat vastaan ja tarkastavat työläisten apuraha-anomukset, selostavat työläisille sakkorahaston tilaa ja sen käyttämistä. Niissä tehtaissa, joissa edustajat ovat tällä kertaa olemassa, heidän on kiinnitettävä huomiota sakkorahoihin, vaadittava, että heille annettaisiin kaikki tiedot sakoista, heidän on otettava vastaan työläisten anomuksia ja annettava ne päällystölle.

VII

KOSKEVATKO SAKKOLAIT KAIKKIA TYÖLÄISIÄ?

Sakkolait, kuten useimmat muutkin Venäjän lait, eivät koske kaikkia tehtaita eivätkä kaikkia työläisiä. Säättäessään lain Venäjän hallitus aina pelkää loukkaavansa sillä herroja tehtailijoita, pelkää, että ovelasti punotut kansliasäännöt

* Hajoittaa, synnyttää mielistelyä, kehittää huonoja tapoja.

ja virkamiesten oikeudet ja velvollisuudet törmäävät vastakkain joidenkin toisten kansliasääntöjen kanssa (ja niitä meillä on lukematon määrä), joidenkin toisten virkamiesten oikeuksien ja velvollisuuksien kanssa, ja nämä virkamiellet loukkaantuvat silmittömästi, jos heidän toimintapiiriinsä tunkeutuu joku uusi virkamies, ja tuhlaavat tynnyreittäin kruunun mustetta ja pinkoittain paperia kirjeenvaihtoon „hallintoalojen puitteiden määräämisestä”. Sen tähden meillä vain harva laki astuu voimaan heti koko Venäjällä, ilman poikkeuksia, ilman pelkurimaisia lykkäyksiä, ilman sitä, että ministerien ja muiden virkamiesten sallitaan tehdä poikkeuksia laista.

Erittäin voimakkaasti tuo kaikki on vaikuttanut sakkolakiin, joka, kuten olemme nähneet, herätti niin suurta tyytymättömyyttä herroissa kapitalisteissa ja joka vietiin läpi vain peloittavien työläiskapinoiden painostuksesta.

Ensinnäkin, sakkolaki koskee vain pientä osaa Venäjältä *. Kuten mainitsimme, tämä laki säädettiin kesäkuun 3 p:nä 1886 ja tuli voimaan lokakuun 1 p:nä 1886 *vain kolmessa läänissä*: Pietarin, Moskovan ja Vladimirin lääneissä. Viiden vuoden kuluttua laki ulotettiin Varsovan ja Piotrkowin läänejä koskevaksi (kesäkuun 11 p:nä 1891). Sen jälkeen vielä *kolmen vuoden* kuluttua se ulotettiin vielä 13 läänää koskevaksi (nimittäin: keski-läänistä — Tverin, Kostroman, Jaroslavlilin, Nizhni-Novgorodin ja Rjazanin läänit; Itämeren lääneistä — Eestinmaan ja Liivinmaan läänit; läntisistä — Grodnon ja Kievin läänit; eteläisistä — Volynian, Podolian, Harkovin ja Hersonin läänit) — vuoden 1894 maaliskuun 15 päivän lain nojalla. Vuonna 1892 sakkosäännöt ulotettiin yksityisiä vuorikaivoksia ja ruukkeja koskeviksi.

Kapitalismin nopea kehitys etelä-Venäjällä ja vuoriteollisuuden tavaton kasvu kerää sinne suuria työläisjoukkoja ja pakottaa hallitusta pitämään kiirettä.

Kuten näkyy, hallitus luopuu sangen hitaasti vanhasta tehdasjärjestyksestä. Samalla on huomautettava, että se luopuu siitä vain työläisten painostuksesta: työväenliikkeen voimistuminen ja lakot Puolassa saivat aikaan lain ulotta-

* Tämä laki on osa niin sanotuista „tehtailijain ja työläisten suhteita koskevista erikoissäännöistä”. Nämä „erikoissäännöt” koskevat vain „paikkakuntia, missä tehdasteollisuus on huomattavasti kehittynyt” ja jotka mainitsimme alempana tekstissä.

misen Varsovan ja Piotrkowin (Piotrkowin lääniin kuuluu Lodzin kaupunki) lääneihin. Rjazanin läänin Jegorjevskin kihlakunnan Hludovien manufaktuurin valtava lakko sai aikaan sen, että laki ulotettiin heti Rjazanin lääniä koskemaan. Hallitus, sehän on selvää, niin ikään „ei katso itsellään olevan oikeutta” riistää herroilta kapitalisteilta oikeutta kontrolloimattomaan (mielivaltaiseen) sakotukseen, kunnes työläiset itse eivät puutu asiaan.

Toiseksi, sakkolaki, samoin kuin kaikki säännöt tehtaiden valvonnasta, ei koske laitoksia, jotka kuuluvat kruunulle ja hallituslaitoksille. Kruunun tehtaissa on oma työläisiä „holhoava” päällistö, jota laki ei tahdo vaivata sakkosäännöillä. Todellakin, mitä syytä on valvoa kruunun tehtaita, kun tehtaan päällikkö itse on virkamies? Työläiset voivat valittaa hänestä hänelle itselleen. Ei ole kumma, että näiden kruunun tehtaiden päällikköjen joukossa on niin hävyttömiä miehiä kuin esimerkiksi Pietarin sataman päällikkö hra Verhovski.

Kolmanneksi, säännöt sakkorahoista, jotka käytetään itsensä työläisten tarpeisiin, eivät koske niiden rautateiden konepajojen työläisiä, joilla on eläke- tai säästö- ja apukassat. Sakkorahat menevät noihin kassoihin.

Kaikki nämä poikkeukset tuntuivat kuitenkin vielä liian vähäisiltä, ja laissa säädettiin, että ministereillä (finanssi- ja sisäasiain ministereillä) on oikeus toisaalta „vapauttaa vähäiset tehtaot tositarpeen vaatiessa” näiden sääntöjen „alaisuudesta” ja toisaalta ulottaa nuo säännöt „huomattavia” käsiteollisuuslaitoksia koskeviksi.

Näin ollen ei riittänyt se, että laki antoi ministerin tehtäväksi laatia sakkorahoja koskevat säännöt,— se antoi ministereille vielä oikeuden vapauttaa joitakin tehtailijoita lakiin alistumisesta! Niin pitkälle menee lakimme suosiollisuus herroja tehtailijoita kohtaan! Eräässä ministerin selityksessä sanotaan, että se vapauttaa vain sellaiset tehtailijat, joista tehdasasiain hallinto on „varma, että laitoksen omistaja ei tule loukkaamaan työläisten etuja”. Tehtailijat ja tehdastarkastajat ovat niin läheisiä ystäviä ja kavereita, että uskovat toisiinsa sanan perusteella. Mitä syytä on rasittaa tehtailijaa säännöillä, kun hän kerran „vakuuttaa” olevansa loukkaamatta työläisten etuja? Entä jos työläinen yrittäisi pyytää tarkastajaa tai ministeriä vapauttamaan hänet sään-

töjen alaisuudesta „vakuuttaen”, ettei hän loukkaa tehtailijan etuja? Sellaista työläistä pidettäisiin varmaankin mieli-puolena.

Tätä sanotaan työläisten ja tehtailijain „tasa-arvoisuudeksi”.

Mitä tulee sakkosääntöjen ulottamiseen huomattavia käsiteollisuuslaitoksia käsittäviksi, niin tähän saakka, mikäli tiedetään, nämä säännöt on ulotettu vain (vuonna 1893) työnjakelukonttoreihin, jotka jakavat kotonaan työskenteleville kutojille loimia. Ministerit eivät pidä kiirettä sakkosääntöjen vaikutuksen laajentamisessa. Koko se työläisjoukko, joka tekee kotonaan työtä isännille, suurille kauppaliikkeille y.m.s., jää yhä vielä entiseen asemaan, täydellisesti isäntien mielivaltaan. Näiden työläisten on vaikeampi liittyä yhteen, sopia tarpeistaan, käydä yhteistä taistelua isäntien harjoittamaa kiristystä vastaan,— siksi heihin ei kiinnitetäkään huomiota.

VIII

LOPPUSANAT

Olemme nyt tutustuneet sakkolakeihimme ja -sääntöihimme, koko siihen tavattoman monimutkaiseen järjestelmään, joka kuivakiskoisuudellaan ja tøykeällä virastokielillä säilyttää työläistä.

Me voimme nyt palata jälleen alussa asetettuun kysymykseen siitä, että sakot on synnyttänyt kapitalismi, s.o. sellainen yhteiskuntajärjestelmä, jossa kansa jakaantuu kahteen luokkaan, maan, koneiden, tehtaiden, materiaalien ja tarvikkeiden omistajiin — sekä niihin, joilla ei ole minkäänlaista omaisuutta, joiden on sen vuoksi myytävä itsensä kapitalisteille ja tehtävä heille työtä.

Onko aina ollut niin, että työläisten, jotka tekevät työtä isännälle, on pitänyt maksaa hänelle sakkoja kaikenlaisista vioista?

Pienissä laitoksissa, — esim. kaupunkien käsityöläisillä tai työläisillä, — ei ole sakkoja. Niissä työläinen ei ole täydellisesti erotettu isännästä, he asuvat ja työskentelevät yhdessä. Isäntä ei ajattelekaan ottaa käytäntöön sakkoja, sillä hän itse valvoo työtä ja voi milloin tahansa panna korjaamaan sen, mikä ei häntä miellytä.

Mutta tällaiset pienet laitokset ja tuotantoalat vähitellen häviävät. Kotiteollisuudenharjoittajien ja käsityöläisten sekä myöskin pientalonpoikien on mahdotonta kestää kilpailua suurtehtaiden ja suurisäntien kanssa, jotka käyttävät parempia työvälineitä ja koneita ja jotka yhdistävät yhteen suuren työläisjoukon työn. Sen vuoksi näemmekin, että kotiteollisuudenharjoittajat, käsityöläiset ja talonpojat köyhtyvät yhä enemmän, menevät työläisiksi tehtaisiin, jättävät kylät ja lähtevät kaupunkeihin.

Suurtehtaissa isännän ja työläisten väliset suhteet eivät ole laisinkaan sellaisia kuin pienissä verstaissa. Isäntä on rikkautensa ja yhteiskunnallisen asemansa puolesta niin paljon korkeammalla työläistä, että heidän välillään on kokonainen kuilu, he eivät useinkaan edes tunne toisiaan eikä heillä ole mitään yhteistä. Työläisellä ei ole minkäänlaista mahdollisuutta päästä isännäksi: hän on tuomittu ikuisesti jäämään omistamattomaksi, työskentelemään hänelle tuntemattomien rikkaiden hyväksi. Pienisännällä olleiden parin kolmen työläisen tilalle ilmaantuu nyt suuri joukko työläisiä, jotka tulevat eri paikkakunnilta ja lakkaamatta vaihtuvat. Isännän erillisten määräysten tilalle ilmaantuvat yleiset säännöt, jotka tehdään pakollisiksi kaikille työläisille. Isännän ja työläisen välisten suhteiden vakiintuneisuus häviää: isäntä ei lainkaan pidä arvossa työläistä, sillä hänen on helppo aina löytää toinen työttömien joukosta, jotka ovat valmiita palkkautumaan kenelle tahansa. Näin ollen isännän valta työläiseen nähden voimistuu, isäntä käyttää tätä valtaa ja sakkujen avulla puristaa työläisen tehdastyön ankariin puitteisiin. Työläisen on pitänyt alistua tähän oikeuksiensa ja ansioittensa uuteen rajoitukseen, sillä hän on nyt voimaton isännän edessä.

Sakot ovat siis ilmaantuneet maailmaan vasta joku aika sitten — yhdessä suurtehtaiden kanssa, yhdessä suurkapitalismin kanssa, yhdessä pohatta-isäntien ja köyhimys-työläisten välillä tapahtuneen täydellisen kahtiajaon kanssa. Sakot ovat tulos kapitalismin täydellisestä kehittymisestä ja työläisten täydellisestä orjuuttamisesta.

Mutta tuolla suurtehtaiden kehityksellä ja isäntien harjoittaman painostuksen voimistumisella oli vielä muitakin seurauksia. Työläiset, jotka osoittautuivat nyt aivan voimattomiksi tehtailijain edessä, alkoivat ymmärtää, että jos

he edelleenkin jäävät toisistaan eristetyiksi, niin heitä odottaa täydellinen sortuminen ja köyhyys. Työläiset alkoivat käsittää, että pelastuakseen nälkäkuolemalta ja kurjittumiselta, joilla kapitalismi heitä uhkaa, heillä on vain yksi keino — liittyä yhteen taistellakseen tehtailijoita vastaan palkan ja parempien elinolojen puolesta.

Me näimme, miten pitkälle tehtailijamme menivät työläisten häikäilemättömässä ahdistelemisessa 80-luvulla, miten he rajoittumatta pelkkään palkkatakasan alentamiseen tekivät sakoista keinon, jolla a'ennettiin työläisten palkkaa. Kapitalistien harjoittama työläisten sorto saavutti korkeimman kehityksensä.

Mutta tuo sorto synnytti myös työläisten vastarintaa. Työläiset nousivat ahdistajia vastaan ja saivat voiton. Sääkähtynyt hallitus myöntyi työläisten vaatimuksiin ja kiihuhti säättämään lain sakkujen hävittämisestä.

Se oli myönnytys työläisille. Hallitus luuli, että säättämällä lakeja ja sääntöjä sakoista, ottamalla käytäntöön apurahan antamisen sakkorahoista, se kerralla tyydyttää työläisten vaatimukset ja saa heidät unohtamaan työväen oman yhteisen asian, taistelun tehtailijoita vastaan.

Mutta nuo työläisten suojelijaksi tekeytyvän hallituksen toiveet eivät toteudu. Olemme nähneet, kuinka epäoikeudenmukainen uusi laki on työläisiä kohtaan, kuinka pieninä ovat työläisille tehdyt myönnytykset verrattuna vaikkapa niihin vaatimuksiin, joita Morozovin lakkolaiset esittivät; olemme nähneet, kuinka kaikkialla on jätetty takaportteja niille tehtailijoille, jotka haluavat rikkoa lakia, kuinka heidän etujansa silmälläpitäen on laadittu apurahasäännöt, jotka liittäväät isäntien mielivaltaan virkamiesten mielivallan.

Kun tällaista lakia, tällaisia sääntöjä aletaan noudattaa, kun työläiset tutustuvat niihin ja alkavat yhteentörmäyksistään päällystön kanssa tulla tietämään sen, kuinka laki heitä ahdistaa, niin silloin he vähitellen alkavat tajuta epävapaa asemansa. He käsittävät, että vain köyhyys on pakoitannut heidät tekemään työtä rikkaita varten ja tyytymään ropoihin raskaasta työstään. He käsittävät, että hallitus ja sen virkamiehet pitävät tehtailijain puolta ja että lait laaditaan siten, että isännän olisi helpompi ahdistaa työläistä.

Ja työläiset tulevat vihdoinkin tietämään, että siihen saakka, kun on olemassa työläisten riippuvaisuus kapitalisteista, laki ei tee mitään työläisten aseman parantamiseksi, sillä laki on aina kapitalisti-tehtailijoiden puolella, sillä tehtailijat osaavat aina löytää konsteja lain kiertämiseksi.

Käsitettyään sen työläiset näkevät, että heille jää vain yksi keino itsensä puolustamiseksi — liittyä yhteen taistellakseen tehtailijoita ja lailla säädettyä epäoikeudenmukaista järjestystä vastaan.
